

Facultade de Ciencias da Educación

Presentación da Facultade

A Facultade de Educación é a escola de escolas: unha institución pública ao servizo de todas as persoas interesadas na mellora continua da educación e dos servizos sociais. Trátase dun centro universitario que se asenta sobre a historia dos centros de formación de mestres/as, educadores/as sociais e traballadores/as sociais, pero tamén sobre a historia do ensino e dos servizos sociais.

É unha facultade, polo tanto, que tenta incorporar todos os medios técnicos posibles, pero sen renunciar a un pasado que se constrúe sobre o esforzo colectivo dos profesionais e da cidadanía.

Os cambios respecto ao presente son considerables. Pero hai algo que unha facultade de educación debe contribuír a que se manteña: o espírito solidario dos veciños/as e a percepción da escola como propia, como asunto da comunidade.

Agardo que as persoas que elixen esta facultade para realizar os seus estudos teñan esa mentalidade de pertenza a un grupo que constrúe o futuro colectivo da educación e dos servizos sociais.

A oferta educativa para o próximo curso 2013-2014 no Centro é:

Catro títulos de Grao:

- GRADO EN EDUCACIÓN INFANTIL
- GRADO EN EDUCACIÓN PRIMARIA
- GRADO EN EDUCACIÓN SOCIAL
- GRAO EN TRABALLO SOCIAL

Catro títulos de Máster:

- Master en Dificultades de Aprendizaxe e procesos cognitivos
- Master en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos
- Master en Investigación Psicosocioeducativa con Adolescentes en Contextos Escolares
- Master en Profesorado de Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino dos Idiomas (especialidades de Orientación, Xeografía, Historia, Humanidades, Matemáticas e Tecnoloxía) Por outra banda, durante os últimos anos, a Facultade de Empresariais e Turismo, potenciou, de forma considerable a participación dos estudantes en programas de mobilidade.

Para obter máis información visita a nosa páxina web

<http://webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>

Equipo Decanal

O Equipo Decanal está composta polos seguintes membros:

Decana:

D.ª Mercedes Suárez Pazos

Vicedecanos/as:

D. Ramón Ángel Fernández Sobrino
Dª María del Mar García Señorán
D. Xosé Manuel Cid Fernández
D.ª María del Pino Díaz Pereira

Secretario:

D. Antonio González Fernández

Localización**LOCALIZACIÓN DA FACULDADE.****Dirección postal:**

Facultade de Ciencias da Educación

R/. Doctor Temes, s/n 32004 Ourense

A Facultade de Ciencias da Educación atópase no denominado Edificio Facultades ou Edificio de Ferro, contando ademais con outros espazos docentes situados nos pavillóns 1 e 2.

Directorio telefónico:

Conserxería: 988 387 101

Secretaría alumnado Graos : 988-387-168, 98- 387-194, 988-36-890

Secretaría alumnado Mestrados: 988 368 893

Decanato: 988-387-159

Correo electrónico:

Secretaría alumnado: secexbo@uvigo.es

Secretaría Decanato: sdexbo@uvigo.es

Grao en Trabajo Social

Materias**Curso 1**

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
005G220V01101	Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural	1c	6
005G220V01102	Ciencia política: Política e democracia	1c	6
005G220V01103	Psicoloxía: Psicoloxía básica	1c	6
005G220V01104	Fundamentos dos servizos sociais	1c	6
005G220V01105	Introdución ao traballo social	1c	6
005G220V01201	Dereito: Fundamentos xurídicos	2c	6
005G220V01202	Estatística: Estatística aplicada á investigación social	2c	6

O05G220V01203	Socioloxía: Socioloxía xeral	2c	6
O05G220V01204	Epistemoloxía do traballo social	2c	6
O05G220V01205	Organización dos servizos sociais	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural				
Materia	Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural			
Código	O05G220V01101			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Prado Conde, Santiago			
Profesorado	Prado Conde, Santiago			
Correo-e	chagopc@yahoo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia está concibida como unha introdución á antropoloxía social e cultural. O seu obxectivo fundamental é proporcionar os instrumentos de análise básicos sobre aqueles feitos socioculturais que se achan na base das competencias que se deberán alcanzar para desenvolver a profesión de traballador social.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A13	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
A14	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
A18	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
A19	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
A20	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
A24	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
A25	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdooos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
A26	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
A30	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
B1	Capacidade de análise e síntese
B6	Cofecemento da cultura propia da comunidade
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas

B13	Traballo nun contexto internacional
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B22	Iniciativa e espírito emprendedor
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Coñecer a antropoloxía social e cultural e as súas orientacións teóricas no contexto cultural actual.	A2 A18	B1 B8
2. Coñecer a natureza e trazos básicos da cultura humana.	A1 A8 A14	B1 B6 B13
3. Ser capaz de comprender as variadas estratexias de adaptación e económicas que aparecen nos diferentes contextos socioculturais.	A24 A26	B6 B9 B15
4. Ser capaz de comprender as variadas estratexias de adaptación aos distintos sistemas de familia e parentesco que aparecen nos diferentes contextos socioculturais.	A1 A2 A13	B6 B13 B15
5. Ser capaz de comprender as variadas estratexias de adaptación aos distintos sistemas políticos e de exercicio do poder que aparecen nos diferentes contextos socioculturais.	A12 A14 A20	B6 B13 B15
6. Ser capaz de comprender as variadas estratexias de adaptación aos distintos sistemas relixiosos e de pensamento que aparecen nos diferentes contextos socioculturais.	A8 A14 A25	B6 B15 B24
7. Ser capaz de analizar e comprender a diversidade de poboacións e grupos portadores de tradicións culturais diferentes.	A14 A26	B6 B15 B24
8. Recoñecer as transformacións e os cambios que veñen afectando o sistema de cultura popular de Galicia.	A8 A13 A19 A26	B6 B9 B24
9. Demostrar habilidades básicas para investigar e interpretar os elementos do sistema cultural de Galicia.	A2 A18 A30	B6 B22

Contidos		
Tema		
1. A antropoloxía social e cultural: campo de estudo e orientacións teóricas	1.1. Concepto, obxecto e división da antropoloxía sociocultural. 1.2. Técnicas de investigación e orientacións teóricas da antropoloxía sociocultural.	
2. Natureza e características da cultura	2.1. Concepto, trazos e niveis de cultura. 2.2. Conceptos afíns á cultura de relevancia antropolóxica.	
3. Cultura e enculturación: a transmisión e a asimilación das tradicións culturais	3.1. Concepto, modos e límites da enculturación. 3.2. Mecanismos, axentes, medios e resultados da enculturación ou da socialización do individuo.	
4. Estudo do sistema sociocultural humano: análise da estrutura económica, social, política, ideolóxica (relixión e pensamento) do sistema sociocultural humano	4.1. A estrutura económica do sistema sociocultural: os modos de produción, distribución e consumo de bens. 4.2. A estrutura social do sistema sociocultural: matrimonio, familia, parentesco e filiación. 4.3. A estrutura política do sistema sociocultural: sistemas políticos non centralizados e sistemas políticos centralizados. 4.4. A estrutura ideolóxica do sistema sociocultural: a maxia, a relixión e os sistemas de crenzas.	
5. Antropoloxía e comparación: culturas, etnias e grupos étnicos e culturais	5.1. Etnias e minorías étnicas e culturais 5.2. Multiculturalismo, integración e identidade étnica	
6. Grupos étnicos e culturais no Estado español	6.1. A experiencia intercultural en España: inmigrantes e refuxiados. 6.2. Minorías e grupos marxinados: xitanos, pobres etc. e grupos de marxinados no Estado español.	
7. O sistema de cultura da sociedade galega	7.1. Os elementos do sistema de cultura de Galicia. 7.2. As unidades de organización social da sociedade galega. 7.3. Cultura e identidade do pobo galego.	
8. Transformación e cambio do sistema de cultura tradicional de Galicia	8.1. A transformación dos elementos do sistema de cultura tradicional de Galicia. 8.2. Os cambios nas unidades de organización social e no modo de vida doméstico do pobo galego.	

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminarios	15	20	35
Titoría en grupo	4	15	19
Traballos tutelados	8	30	38
Actividades introdutorias	1	0	1
Sesión maxistral	20	15	35
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	20	22

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Seminarios	Os seminarios versarán sobre actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permita profundar ou complementar os contidos da materia. Sempre que se considere necesario, empregaranse como complemento das clases teóricas.
Titoría en grupo	Nas titorías en grupo, o alumnado manterá entrevistas co profesor para o seu asesoramento no modo de resolver as actividades da materia e o proceso de aprendizaxe.
Traballos tutelados	Neste traballo tutelado, o/a alumno/a, de modo individual ou en grupo, deberá elaborar unha investigación sobre a temática da materia ou preparará seminarios, memorias, resumos de lecturas, conferencias etc. Trátase dunha actividade autónoma do/a estudante que inclúe a busca e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía e estruturación e redacción do informe final do tema a tratar no traballo.
Actividades introdutorias	Presentarlle ao alumnado a programación da materia Antropoloxía social e cultural.
Sesión maxistral	O profesor da materia presentará, en sesións maxistrais, as bases teóricas e as directrices de estudo do programa de Antropoloxía social e cultural, así como as directrices a seguir nos traballos de investigación en Antropoloxía sociocultural.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	O alumnado da materia terá que realizar en grupo un traballo tutelado, que incidirá na realización dun proxecto de investigación e no que terá que estar presente de xeito claro a procura realizada, a recollida de información, o manexo e lectura de bibliografía, a estrutura e organización da información, a redacción do informe final e a bibliografía ben citada. As titorías en grupo son aquelas xuntanzas que o alumnado manterá co docente para o seu asesoramento no desenvolvemento das actividades teóricas e prácticas, e na construción dos traballos, tanto os individuais como os realizados en grupo.
Titoría en grupo	O alumnado da materia terá que realizar en grupo un traballo tutelado, que incidirá na realización dun proxecto de investigación e no que terá que estar presente de xeito claro a procura realizada, a recollida de información, o manexo e lectura de bibliografía, a estrutura e organización da información, a redacción do informe final e a bibliografía ben citada. As titorías en grupo son aquelas xuntanzas que o alumnado manterá co docente para o seu asesoramento no desenvolvemento das actividades teóricas e prácticas, e na construción dos traballos, tanto os individuais como os realizados en grupo.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Seminarios	Os seminarios versarán sobre actividades enfocadas ao traballo de temas específicos. O alumnado realizará dúas probas de pregunta aberta e contabilizarase a asistencia e a participación.	30
Titoría en grupo	Nas titorías en grupo, os/as alumnos/as manterán entrevistas co profesor para o seu asesoramento no modo de resolver as actividades da materia e o proceso de aprendizaxe.	10
Traballos tutelados	No traballo tutelado o alumnado terá que preparar un traballo en grupo sobre unha temática ou fenómeno social relevante para o futuro traballador/a social e/ou preparará seminarios, memorias, resumos de lecturas, conferencias etc. Trátase dunha actividade autónoma do/a estudante e de posta en común co grupo. Inclúe a procura e a recollida de información, a lectura e o manexo de bibliografía, a estruturación e a redacción do informe final do tema tratado na investigación.	30
Sesión maxistral	O profesor da materia presentará, en sesións maxistrais, as bases teóricas e as directrices de estudo do programa de Antropoloxía social e cultural, así como as directrices a seguir nos traballos de investigación en Antropoloxía sociocultural.	0
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Esta proba de avaliación das competencias adquiridas inclúe preguntas xerais de interrelación sobre aspectos concretos da materia do programa. O alumnado debe responder de xeito ordenado e tratar de interrelacionar distintos aspectos da materia.	30

Outros comentarios sobre a Avaliación

OBTENCIÓN DA NOTA FINAL DO ALUMNADO ASISTENTE

A suma da porcentaxe obtida dos "Seminarios" e das "Probas de resposta longa, de desenvolvemento" terá que acadar o mínimo do 30%.

A suma da porcentaxe obtida dos "Traballos tutelados" e da "Titoría en grupo" terá que acadar o mínimo do 20%.

A suma dos dous apartados anteriores, despois de obter os mínimos, terá que chegar ao 50%.

AVALIACIÓN PARA ALUMNADO NON ASISTENTE

A avaliación para o alumnado non asistente consistirá na realización dunha proba escrita na data prevista no calendario de exames. Haberá que acadar o mínimo do 50% para superar a materia.

SEGUNDA CONVOCATORIA

As actividades/competencias/probas non superadas durante o cuadrimestre poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo, manténdose as puntuacións previamente conseguidas.

Bibliografía. Fontes de información

- BESTARD, J. e CONTRERAS, J. (1987), **Bárbaros, paganos, salvajes y primitivos**, Barcelona: Barcanova,
- BOHANAN, P. (1992), **Para raros, nosotros. Introducción a la Antropología cultural**, Madrid: Akal,
- BOHANNAN, P. e GLAZER, M. (1992), **Antropología. Lecturas**, Madrid: McGraw-Hill,
- BOIVIN, M., ROSATO, A. e ARRIBAS, V. (2004), **Constructores de Otredad. Una introducción a la Antropología Social y Cultural**, Buenos Aires: Universidad de Buenos Aires,
- DE LA CRUZ, I. (Coord.) (2002), **Introducción a la Antropología para la intervención social.**, Valencia: Tirant lo Blanch.,
- EMBER, C.R., EMBER, M. e PERGRINE, P. (2004), **Antropología**, Madrid: Pearson Educación,
- HARRIS, M. (1987), **El desarrollo de la teoría antropológica**, Madrid: Siglo XXI,
- HARRIS, M. (2006), **Introducción a la antropología general**, Madrid: Alianza,
- KOTTAKE, C. PH (1993), **Antropología. Una exploración de la diversidad humana, con temas de cultura hispana**, Madrid: McGraw-Hill,
- KOTTAKE, C. PH (2006), **Antropología cultural**, Madrid: Mac Graw Gill - Interamericana de España.,
- LISÓN TOLOSANA, C. (2004), **Invitación a la Antropología cultural de España**, Madrid: Akal.,
- Berdichewsky, B. (2002), **Antropología Social: Introducción**, Buenos Aires: Lom.,
- MARIÑO FERRO, X. R. (2000), **Antropoloxía de Galicia**, Vigo: Edicións xerais de Galicia,
- SAN MARTÍN, J. (1999), **La Antropología: ciencia humana, ciencia crítica**, Barcelona: Montesinos,
- Freixa C. y Canelles, N. (2008), **De Bandas latinas a asociaciones juveniles: la experiencia de Barcelona** en **García Roca, J. y Lacomba, J. La inmigración en la sociedad española.**, Barcelona: Bellaterra.,
- García Roca, J. y Lacomba, J. (2008), **La inmigración en la sociedad española.**, Barcelona: Bellaterra.,
- Gondar Portasany, M. (1993), **Crítica á razón galega.**, Vigo: A Nosa terra.,
- Lévi-Strauss, C. (1992), **Tristes trópicos**, Barcelona: Paidós.,
- Mariño Ferro, X. R. (2000), **Antropoloxía de Galicia.**, Vigo: Xerais.,
- Martínez Veiga, U. (2001), **El Ejido. Discriminación, exclusión social y racismo.**, Madrid: Catarata.,
- Méndez, L. (1998), **Os laberintos do corpo.**, Vigo: A Nosa Terra.,
- Moreno Feliu, P. S. (1979), **Análisis del cambio en las sociedades campesinas. Un caso de estudio : Campo Lameiro Pontevedra**, Madrid: Fundación Juan March.,
- Tezanos, J.F.(Ed.) (2004)., **Tendencias en desigualdad y exclusión social.**, Madrid: Sistema.,
- Velasco, H. y Díaz de Rada, A. (1997), **La lógica de la investigación etnográfica.**, Madrid: Trotta.,
- Wolcott, H.F. (1993), **El maestro como enemigo** en **Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educación y de la etnografía escolar.**, Madrid: Trotta.,

O profesor da materia proporcionará ao alumnado un dossier de lecturas obrigatorias o primeiro día do curso, que servirá para adquirir coñecementos teórico-conceptuais e metodolóxicos e que se verán reforzados no seu traballo coas explicación na aula.

Recomendacións

Outros comentarios

É preciso que o alumnado lea o material recomendado polo profesor antes de asistir ás exposicións maxistrais e de debate na aula; que manteña un nivel de estudo autónomo semanal, co fin de que as aprendizaxes vaian asimilándose pouco a

pouco e acade así unha madurez e coñecementos satisfactorios; e recoméndase tamén que o alumnado comece os traballos canto antes para que os contidos teórico-conceptuais vaian madurando e gañando en complexidade na propia aprendizaxe. Por último, o alumnado non debe ler os materiais de maneira illada, senón que é preciso que estableza as pertinentes conexións entre uns e outros temas, e entre os distintos materiais que vaia consultando. Respecto aos traballos que terá que presentar o alumnado, lémbrese que non está permitido o plaxio e a comprobación de que este existe invalidará os traballos presentados.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Ciencia política: Política e democracia**

Materia	Ciencia política: Política e democracia			
Código	005G220V01102			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	López Viso, Mónica			
Profesorado	López Viso, Mónica			
Correo-e	mviso@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/mviso			
Descrición xeral	A materia pretende ofrecer unha visión global dos grandes temas dos que se ocupa a ciencia política. Así mesmo, proporciona unha introdución ao sistema político de España. O obxectivo é que os/as estudantes alcancen un coñecemento básico que lles permita describir, explicar e comprender a realidade política que lles rodea.			

Competencias de titulación

Código	
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A13	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
A16	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
A20	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
A23	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
A24	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
A26	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
A27	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
A28	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
A30	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
B6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
B10	Toma de decisións
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B13	Traballo nun contexto internacional
B14	Habilidades nas relacións interpersoais

B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer un conxunto de ferramentas analíticas e conceptuais para describir, explicar e comparar a realidade política.	A5 A31	B1
Coñecer a xénese, a evolución e a consolidación da democracia.	A27	B17 B24
Coñecer e comprender os grandes temas da ciencia política e a configuración institucional dos sistemas políticos contemporáneos.	A24 A31	B3 B13 B15
Ser capaz de analizar e comprender os procesos políticos contemporáneos.	A13 A30	B1 B2 B3
Coñecer o sistema político e as súas especificidades en España.	A27 A31	B6 B16
Ser capaz de analizar e valorar a influencia da política e das ideoloxías, e as súas implicacións no traballo social.	A6 A28 A31	B3 B17 B24
Ser capaz de comprender e valorar distintos discursos.	A2 A20 A26	B12 B14
Ser capaz de percibir e interpretar acontecementos con flexibilidade.		B3 B16
Ser capaz de desenvolver criterios de avaliación e aplicalos ao proceso de aprendizaxe.	A12 A16 A23	B2 B10
Demostrar habilidade na expresión oral de ideas propias e análises reflexivas en público.		B3 B4

Contidos	
Tema	
1. Os grandes temas da ciencia política.	Que é a política? Democracia e ditadura. As fontes do conflito político.
2. O poder.	Definición de poder. O abuso de poder. Corrupción e poder. A falta de poder.
3. O Estado e as institucións.	Definición de Estado. Atributos e obxectivos do Estado. As institucións do Estado.
4. A democracia: que é?	Que é a democracia? Propósitos e facetas da democracia.
5. A democracia: como funciona?	Como funciona a democracia? Deseño institucional e sistemas electorais.
6. O sistema político español contemporáneo.	Antecedentes históricos: a transición. Principais institucións políticas da democracia española. O estado autonómico. O proceso político. España no mundo.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	22	18	40
Seminarios	8	8	16
Titoría en grupo	8	8	16
Presentacións/exposicións	7	13	20
Prácticas autónomas a través de TIC	0	10	10
Traballos e proxectos	1	15	16
Probas de tipo test	1	15	16
Probas de resposta curta	1	15	16

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición, por parte da docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, das bases teóricas e/ou das directrices dun traballo, do exercicio ou do proxecto a desenvolver polo/a estudante.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Titoría en grupo	Entrevistas que o/a alumno/a mantén coa profesora da materia para o asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Presentacións/exposicións	Exposición, por parte do alumnado, ante a docente e/ou un grupo de estudantes, dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Prácticas autónomas a través de TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedementais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense a través das TIC de maneira autónoma (Programa TEMA http://faitic.uvigo.es).

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	Tempo reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. Manteranse entrevistas para o asesoramento e o desenvolvemento de actividades da materia e o proceso de aprendizaxe. A atención poderá ser individual ou en grupos reducidos, en función do lugar e o seu carácter.
Titoría en grupo	Tempo reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. Manteranse entrevistas para o asesoramento e o desenvolvemento de actividades da materia e o proceso de aprendizaxe. A atención poderá ser individual ou en grupos reducidos, en función do lugar e o seu carácter.
Probas	Descrición
Traballos e proxectos	Tempo reservado para atender e resolver as dúbidas do alumnado. Manteranse entrevistas para o asesoramento e o desenvolvemento de actividades da materia e o proceso de aprendizaxe. A atención poderá ser individual ou en grupos reducidos, en función do lugar e o seu carácter.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Seminarios	Asistencia, participación e entrega da documentación requirida en cada un dos seminarios programados ao longo do curso (en horario de grupo mediano).	15
Titoría en grupo	Asistencia e participación nas entrevistas que o/a estudante mantén coa profesora da materia para o asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe en xeral e seguimento do traballo. Entrega da documentación nos prazos determinados en horario de Grupo Pequeno (avaliación contemplada no apartado Traballo e proxectos).	10
Presentacións/exposicións	Expoñer o traballo ao resto de compañeiros/os (con medios audiovisuais). Defender publicamente o eu traballo, é dicir, debe responder as preguntas e as críticas dos seus compañeiros e compañeiras, e da docente. Poderá explicar, a modo de conclusión, os problemas cos que se topou durante a elaboración do traballo.	5
Prácticas autónomas a través de TIC	Conexión o Programa TEMA http://faitic.uvigo.es/ para a realización das actividades propostas (exercicios, prácticas, participación no foros, entrega e recepción de documentos, etc.) así como seguimento da materia en xeral.	5
Traballos e proxectos	Realización e entrega por escrito do traballo a partir do guión proporcionado pola docente.	5
Probas de tipo test	A estrutura do exame responderá a dous bloques diferenciados. Un primeiro bloque composto por 30 preguntas tipo test. O valor deste bloque ascenderá a 4 puntos. O segundo bloque, véxase probas de resposta curta.	40
Probas de resposta curta	A estrutura do exame responderá a dous bloques diferenciados. Para o primeiro bloque véxase probas de tipo test. O segundo bloque responderá a dous o tres preguntas de desenvolvemento. O valor deste bloque ascenderá a 2 puntos.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

A avaliación da/vos estudantes matriculadas/vos en a materia farase atendendo aos criterios explicitados nesta guía.

a) Avaliación asistentes

Esta modalidade implica:

- Asistencia (mínimo un 80%) e participación activa (sesión maxistral e seminarios) (1.5 puntos).
- Conexión e realización das tarefas requiridas no Programa TEMA. <http://faitic.uvigo.es> (0,5 puntos).
- Exposición dun traballo que deberán entregar por escrito (2 puntos). Entregarase documentación con pautas e prazos para realización do traballo.
- Realización dun exame escrito. Modelo A (6 puntos).

A/vos alumna/vos que entreguen os traballos e tarefas fóra dos prazos acordados non se lles computará esa parte da cualificación en cada caso. O cumprimento e superación desta modalidade exime ao estudante de responder ás preguntas relativas á parte non asistencial no exame final do curso. As cualificación obtida no apartado práctico desta modalidade asistencial será sumada posteriormente á obtida no exame da primeira convocatoria e, no seu caso, a segunda convocatoria (*).

b) Avaliación non asistentes

Esta modalidade implica:

- Conexión e realización das tarefas requiridas no Programa TEMA <http://faitic.uvigo.es> Estableceranse prazos de entrega (1 punto) (*).
- Realización e entrega de dous comentarios críticos sobre unha selección de lecturas (1 punto). *A comezo de curso deixarase na plataforma TEMA a documentación coa relación de lecturas, así como as pautas e os prazos de entrega.*
- Realización dun exame escrito (6 puntos). Responder ás preguntas específicas sobre as lecturas no exame (2 puntos).

As e os estudantes que entreguen os traballos e exercicios fóra dos prazos acordados non se lles computará esa parte da cualificación en cada caso.

As actividades/competencias/probas non superadas durante o cuadrimestre poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª convocatoria, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria de xullo.

Bibliografía. Fontes de información

SODARO, MICHAEL J., **Política y ciencia política: una introducción**, 2010,
ALMOND, G. et al., **Diez textos básicos de Ciencia Política**, 1992,
BLAS, A. de y PASTOR, J. (coords):, **Fundamentos de Ciencia Política**, 1997,
CAMINAL, M. (coord.), **Manual de Ciencia Política**, 2006,
DAHL, R., **La democracia, una guía para los ciudadanos**, 1999,
DUVERGER, M., **Introducción a la política**, 1983,
MANNHEIM, J. B. y RICH, R. C., **Análisis político empírico**, 1988,
MARSH, D. y STOKER, G., **Teoría y Métodos en Ciencia Política**, 1997,
SARTORI, G., **La Democracia en treinta lecciones**, 2009,
URIARTE, E., **Introducción a la Ciencia Política. La política en las sociedades democráticas**, 2008,
VALLÉS, J. M., **Ciencia Política: una introducción**, 2010,
VALLÉS, J.M. y BALLART, X. (ed.), **Política para apolíticos : contra la dimisión de los ciudadanos**, 2012,

Política y ciencia política: una introducción. **Madrid, McGraw-Hill, 2006.**

Diez textos básicos de Ciencia Política. **Madrid, Ariel, 1992.**

BLAS, A. de y PASTOR, J. (coords): Manual de Ciencia Política. Madrid, Tecnos, 1996.

DAHL, R.: Introducción a la política. Barcelona, Ariel, 1983.

MANNHEIM, J. B. y RICH, R. C.: Teoría y Métodos en Ciencia Política. Madrid, Alianza, 1997.

URIARTE, E.: Ciencia Política: una introducción. Barcelona, Ariel, 2000.

Outros comentarios

A comezos de curso e sempre antes de finais de setembro, as e os estudantes deberán dispor na plataforma TEMA dunha dirección de correo electrónico e unha fotografía.

As e os estudantes que decidan optar pola modalidade non asistencial, deberán porse en contacto coa profesora para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes de finais de outubro.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Psicología: Psicología básica				
Materia	Psicología: Psicología básica			
Código	005G220V01103			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	González Fernández, Antonio			
Profesorado	González Fernández, Antonio Vázquez Figueiredo, María José			
Correo-e	aglez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia representa unha introducción aos procesos psicolóxicos básicos, como percepción, atención, aprendizaxe, memoria, emocións ou motivacións.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A7	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A14	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
A15	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
A20	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B11	Traballo en e con equipos diversos
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B16	Razoamento crítico
B18	Aprendizaxe autónoma
B20	Creatividade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
---------------------------------	---------------------------------------

1. Coñecer os procesos e os elementos fundamentais que configuran o comportamento humano e a perspectiva psicolóxica sobre eles.	A1 A7 A11 A14	B1 B2 B8 B11 B14 B16 B18
2. Analizar e utilizar o coñecemento actual para mellorar a práctica nos marcos de traballo.	A2 A3 A11 A14 A20	B1 B18
3. Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios e melloras nas súas condicións de vida.	A1 A11	B9 B10 B11 B16
4. Promover o crecemento, o desenvolvemento e a independencia das persoas.	A1 A2 A3 A11	B8 B10 B11
5. Intervir con persoas e grupos para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas.	A1 A8 A11	B3 B9 B10 B11 B18 B20
6. Traballar con comportamentos que representan un risco para os posibles usuarios, identificando circunstancias que configuran eses comportamentos e elaborando estratexias que os modifiquen.	A2 A15	B1 B10 B16 B18

Contidos

Tema	
1. O comportamento humano: perspectiva psicolóxica.	Obxecto da psicoloxía. Perspectivas psicolóxicas. Ramas da psicoloxía.
2. Sensación, percepción e atención	Sensación e percepción. Detección de estímulos. Procesamento. Atención.
3. Memoria	Modelos de memoria. Sistemas de memoria. Estrategias de memoria. Olvido.
4. Aprendizaxe	Condicionamento clásico e instrumental. Outras formas de aprendizaxe humano.
5. Pensamento e intelixencia.	Razonamento. Creatividade. Intelixencia: modelos.
6. Linguaxe	Actividade lingüística. Linguaxe escrito e oral. Comunicación non verbal.
7. Motivación	Evaluación. Modelos.
8. Emoción e estrés.	Emoción e regulación das emocións. Estrés e afrontamento.
9. Deterioro cognitivo normal e patolóxico.	Envellecemento. Deterioro da memoria. Demencias.
10. Psicoloxía da personalidade	Estructura. Xenética e ambiente. Modelos e teorías.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	22	11	33
Seminarios	15	0	15
Traballos tutelados	0	20	20

Titoría en grupo	8	8	16
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	4	61	65
Outras	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición xeral, por parte do profesor, dos contidos da materia e das bases teóricas e/ou directrices do traballo a desenvolver polo estudiantado. As derradeiras sesións dedicaranse ás exposicións, por parte do alumnado, dos seus traballos individuais ou en grupo.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico. Empregaranse como complemento das sesións maxistrais. Consistirán na revisión de diferentes materiais (tests, programas de intervención etc.) relacionados cos temas explicados previamente.
Traballos tutelados	O/A estudante, de xeito individual ou en grupo de 2-4 membros, elaborará un documento sobre un tema específico da materia. Trátase dunha actividade autónoma do alumnado que inclúe a elección do tema, a procura e a recollida de información, a lectura e o manexo de bibliografía, a elaboración dun esquema do traballo, o resumo da información, a redacción dos apartados, a revisión etc.
Titoría en grupo	Entrevistas que o/a alumno/a ou grupo mantén co profesor da materia para o asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia (especialmente o traballo tutelado) e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	A atención personalizada será de dous tipos: 1. Na aula, durante as sesións de titorías de grupo pequeno. 2. No despacho do profesor, en horario de titoría. Ademais, o alumnado poderá comunicarse co profesor sempre que o necesite a través do correo electrónico ou da plataforma Tem@.
Titoría en grupo	A atención personalizada será de dous tipos: 1. Na aula, durante as sesións de titorías de grupo pequeno. 2. No despacho do profesor, en horario de titoría. Ademais, o alumnado poderá comunicarse co profesor sempre que o necesite a través do correo electrónico ou da plataforma Tem@.
Traballos tutelados	A atención personalizada será de dous tipos: 1. Na aula, durante as sesións de titorías de grupo pequeno. 2. No despacho do profesor, en horario de titoría. Ademais, o alumnado poderá comunicarse co profesor sempre que o necesite a través do correo electrónico ou da plataforma Tem@.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Seminarios	Serán sesións máis prácticas onde se verán diferentes materiais (textos orixinais dos autores, tests, programas de intervención, videos etc.) relacionados coas temáticas da materia. Farase un control da asistencia.	20
Traballos tutelados	O alumnado realizará 1 traballo, individual ou en grupo, que será tutelados nas sesións de Pequeno Grupo (con control de asistencia). Estes traballos serán expostos ao Gran Grupo nas derradeiras sesións maxistrais (con control de asistencia).	20
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Exame escrito, con respostas de desenvolvemento (5-10 liñas), sobre o temario. Serán arredor de 10 preguntas. Para aprobar a materia é necesario obter, polo menos, un 50% da nota total neste apartado.	50
Outras	Exame oral (optativo) do traballo individual ou grupal e dunha metade do temario. Será obrigatorio para o alumnado que aspire a Matrícula de Honra e para o non presencial.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. Para os asistentes: (presencialidade nos seminarios e nas titorías de grupo pequeno arredor do 75 %):

O exame escrito, para o alumnado asistente, poderase facer por parciais (2) a medida que se vaia explicando o temario.

2. Para os non asistentes

O examen escrito (obrigatorio) de toda a materia do temario será o día estipulado para o exame final (tablón de anuncios e páxina Web de la Facultade). O tipo de exame será idéntico ao dos asistentes: unhas 10-15 preguntas con resposta de desenrolo (5-10 liñas). Contará o 60% da calificación final.

O exame oral será obrigatorio. Versará sobre a metade do temario e sobre o traballo. Contará o 20% da nota.

O resto da calificación (20%) outorgarase polo **traballo tutelado**. Este traballo deberá estar iniciado, polo menos, 2 meses antes do exame final e será titorizado polo profesor (polos medios que sexa) **de forma periódica**. Comunicaráselle ao profesor (e recibírase a confirmación del relativa a) os seguintes pasos: tema, bibliografía utilizada, esquema, borrador e

traballo final.

Para a convocatoria de xullo, guardaráselle (no caso de telos superados) a puntuación dos seminarios, do traballo tutelado e do exame.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía básica,

Ballesteros, S. y García, B. (1996), **Procesos psicológicos básicos.**,

Mestre, J. M. y Palmero, F. (2004)., **Procesos psicológicos básicos,**

Santiago, J., Tornay, F y Gómez, E. (1999)., **Procesos psicológicos básicos,**

Bibliografía complementaria,

Crespo León, A. (1998)., **Psicología general. Memoria, pensamiento y lenguaje.**,

Froufe, M. (2004)., **Aprendizaje asociativo.**,

Reeve, J. (1994)., **Motivación y emoción,**

Smith, E., Nolen, S., Frderickson, B. y Loftus, G. (2003)., **Introducción a la psicología.**,

No "Laboratorio de Tests", situado no 2º andar do Edificio de Ferro, atópanse diferentes instrumentos de avaliación e programas de intervención que se utilizarán e se revisarán nos seminarios.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital/O05G220V01301

Psicoloxía: Psicoloxía social/O05G220V01303

Outros comentarios

Recoméndase:

1. Ler o material básico correspondente (apuntamentos) antes de asistir ás exposicións maxistras da aula.
 2. Iniciar canto antes o traballo de investigación, seguindo as directrices recibidas nas titorizacións establecidas.
 3. Estudar o material básico de forma continuada, sen deixalo todo para a semana anterior ao exame.
 4. Plantexarlle ao profesor tódalas preguntas/consultas que se considere necesario en cada momento, referidas ao temario, ás prácticas, ao traballo, etc.
-

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Fundamentos dos servizos sociais				
Materia	Fundamentos dos servizos sociais			
Código	005G220V01104			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Muguerza Martínez, María Elena			
Profesorado	Muguerza Martínez, María Elena			
Correo-e	elenamuguerza@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O sistema público de servizos sociais destinado a garantir unhas prestacións básicas ante situacións de necesidade ten unha identidade, normativa, estrutura, competencias, financiación etc. propias, e xunto con outros sistemas de protección social constitúese nun dos piares fundamentais do estado de benestar, sendo este sistema público un dos ámbitos principais de intervención do traballo social.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A26	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B3	Capacidade reflexiva
B9	Resolución de problemas
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer a evolución histórica dos servizos sociais, a súa configuración actual, a estrutura, os ámbitos de actuación e as competencias.	A31
Traballar de forma eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e o seu tempo de duración contribuíndo igualmente a abordar de forma construtiva os posibles puntos de vista existentes.	A26
Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.	A9

Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais.	A2	
Ser capaz de traballar e valorar de forma conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias.	A1	
Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas en relación ás súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural [e, polo tanto, a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...], a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de plantarlle cara a unha sociedade ambientalmente sostible e de defender os valores da paz. Desenvolver as habilidades nas relacións interpersoais.	A8	B14
Establecer e actuar para resolver situacións de risco, despois da identificación e definición da súa natureza.	A21	B9
Coñecer técnicas de análise da realidade social, investigar no marco das necesidades sociais e dar resposta desde os ámbitos dos servizos sociais.	A2 A8 A12	
Traballar cun equipo de carácter interdisciplinar.		B12
Procurar unha aprendizaxe autónoma.		B18
Ser capaz de analizar e sintetizar, de crear, de autorresponsabilizarse e de pensar de maneira reflexiva e crítica ante o traballo.		B1 B3 B16 B17
Demostrar sensibilidade cara ás temáticas de concienciación social.		B15 B17 B24

Contidos

Tema	
1. Evolución histórica dos servizos sociais en España	1.1. A acción social na Idade Media: a caridade. 1.2. A acción social durante os séculos XVII e XVIII: a beneficencia. 1.3. A acción social no século XIX: a asistencia social. 1.4. Os servizos sociais no século XX: o franquismo. 1.5. Os servizos sociais na democracia: os dereitos sociais na Constitución e nas leis de servizos sociais.
2. Os servizos sociais na súa relación coa política social e o benestar social	2.1. Aspectos conceptuais sobre política social e benestar social: características. Novas tendencias en demanda e atención social. Concepto de cidadanía 2.2. Os servizos sociais no marco do estado de benestar 2.3. Os servizos sociais como sistema público de benestar social 2.4. As políticas públicas dos servizos sociais da Administración europea, estatal, autonómica e local
3. As necesidades sociais. Modos de satisfacción desde os servizos e as organizacións de benestar social	3.1. Aproximación teórica ás necesidades sociais. A transformación das necesidades sociais ante o cambio social. 3.2. Identificación e priorización das necesidades 3.3. Resposta ás necesidades. 3.4. Os recursos sociais. A satisfacción das necesidades desde os servizos e organización do benestar social (sector público, privado, terceiro sector).
4. Os problemas sociais	4.1 Aproximación teórica. 4.2 Fases dos problemas sociais. 4.3 Diagnóstico e valoración das situacións-problema. Indicadores. 4.4 Factores de risco e de protección social.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	22.5	45	67.5
Traballos de aula	6.5	6.5	13
Traballos tutelados	2	3	5
Seminarios	5	7.5	12.5
Estudo de casos/análises de situacións	3	4.5	7.5
Saídas de estudo/prácticas de campo	5	2	7
Presentacións/exposicións	3	4.5	7.5
Cartafol/dossier	1	7	8
Probos de tipo test	2	20	22

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos, bases teóricas e/ou directrices sobre a materia obxecto de estudo.
Traballos de aula	O/A estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión da docente.
Traballos tutelados	O alumnado elaborará, de forma autónoma ou en grupo, un traballo sobre o estudo de necesidades relacionado coa temática da materia que será supervisado e tutelado pola profesora no que se refire á busca e recollida de información, á lectura e manexo de bibliografía, á redacción, á presentación e exposición etc.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise de situacións, problemas ou casos reais coa finalidade de coñecelos, interpretalos, diagnosticalos, buscando o adestramento en procedementos alternativos de solución.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Visitas a institucións prestadoras de servizos sociais que gardan relación co ámbito da discapacidade e da vellez.
Presentacións/exposicións	Exposición na clase, pola parte do alumnado, do traballo sobre o estudo de necesidades ou de outros exercicios que se consideren de interese.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A profesora, de forma individual ou en pequeno grupo, atenderá as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que a docente ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do enderezo electrónico ou do campus virtual).

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	Valorarase o traballo do estudo das necesidades, así como a súa presentación e exposición.	20
Cartafol/dossier	O alumnado deberá presentar un caderno-dossier do traballo realizado, persoal ou en grupo, referido ás actividades teórico-prácticas desenvolvidas dentro dos apartados do traballo na aula, estudo de casos e seminarios, traballos tutelados. Algúns destes traballos realizaranse de xeito individual na aula para a súa posterior cualificación dentro do proceso de avaliación continua.	40
Probas de tipo test	Exame teórico tipo test sobre os contidos da materia impartidos a través das clases maxistrais e dos seminarios. Constará de 40 preguntas con tres alternativas de resposta das cales só unha é verdadeira. O sistema de corrección será de acertos menos erros/2 (A-E/2), estando o corte do aprobado en 20 respostas correctas.	40

Outros comentarios sobre a Avaliación

Modalidade de avaliación para estudantes presenciais con asistencia regular

A planificación deste proceso de ensinanza-aprendizaxe concíbese como unha avaliación continua e esixe a presenza do alumnado nas clases teóricas e nas actividades prácticas, en especial naquelas relacionadas coa adquisición de competencias relativas ao saber facer e ao saber ser/estar. Considéranse estudantes con asistencia regular os que acudan a un mínimo do 80% das clases teóricas, clases prácticas e titorizacións en aula. A asistencia medirase mediante listaxes de asistencia diarios. Subliñar que non chega con asistir á clase, nin que o que se avalía é a asistencia do alumnado. Se o estudante deixa de asistir á clase, sexa cal sexa a circunstancia (coa única excepción de enfermidade xustificada con certificado médico ou pasamento dun familiar achegado), terá que optar pola segunda modalidade de avaliación.

A avaliación dos coñecementos teóricos farase a través do exame teórico da materia (convocatoria oficial). As actividades prácticas iranse presentando segundo os prazos que se determinen previamente na aula. Ademais, como indicador de avaliación continua poderanse realizar probas-control individuais sobre exercicios prácticos cuxa cualificación pasará a formar parte do cartafol/dossier.

Modalidade de avaliación presencial para non asistentes con regularidade

O alumnado que opte por non asistir ás clases, tanto teóricas como prácticas, ou non poida, ou pretendendo ser estudante presencial teña máis do 20% de ausencias tanto na parte teórica como parte práctica, pasará a formar parte desta modalidade de avaliación.

Nesta modalidade, a avaliación e a superación da materia virá determinada polo exame final teórico-práctico (convocatoria

oficial) e pola presentación nese mesmo día do caderno-dosier de actividades teórico-prácticas e do traballo de necesidades

A puntuación destas partes será de ata 50% para o exame teórico-práctico, o 30% para o caderno-dosier, e o 20% para o traballo de necesidades

A principios de curso, a profesora entregarlle ao estudantado que opte por esta modalidade de avaliación un documento coas actividades do caderno-dosier. Este alumnado está obrigado a contactar coa docente a principios de curso para comunicarlle a súa elección por esta modalidade de avaliación.

O estudo da parte teórica da materia poderán facelo a través da bibliografía básica recomendada. En canto á parte práctica, esixiráselle ao alumnado que saiba dar resposta aos contidos conceptuais, actitudinais e procedementais desenvolvidos ao longo do curso e que pode adquirir a través de textos existentes na biblioteca e dos apuntamentos de clase.

Engadir que a superación da materia, tanto para estudantes presenciais con asistencia regular como para os non asistentes con regularidade, implica puntuar en cada un dos criterios de avaliación establecidos - como mínimo- o 50 % da puntuación indicada.

Convocatorias seguintes

As competencias non superadas, derivadas da totalidade e/ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación, poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

Tanto para o alumnado da modalidade presencial asistentes con regularidade como para os non asistentes con regularidade, en caso de ter que concorrer á segunda convocatoria, gardaráselles as notas da parte teórica (exame) ou práctica (traballos tutelados, presentacións, caderno etc.) superadas.

Bibliografía. Fontes de información

ALEMAN BRACHO, C. e FERNANDEZ GARCÍA, T., **Introducción a los servicios sociales.**, (2004). Madrid:UNED,
ALEMAN BRACHO, C. e FERNANDEZ GARCÍA, T., **Política Social y Estado de Bienestar**, (2006). Valencia:Tirant Lo Blanch,
ALEMÁN BRACHO, C. e GARCÍA SERRANO, M., **Fundamentos de bienestar social**, (1999). Valencia: Tirant lo Blanch,
BALLESTER BRAGE, L., **Las necesidades sociales. Teorías y conceptos básicos.**, (1999). Madrid: Síntesis,
CASADO,D. e GUILLÉN E., **Manual de Servicios Sociales.**, (2001). Madrid:C.C.S.,
CASADO, D., **Los servicios sociales: carencias relativas a las situaciones de pobreza, marginación social, exclusiones y desigualdades, en VI informe FOESSA sobre exclusión y desarrollo social en España**, (2008). Madrid: FOESSA,
ESTIVILL, J., **Las políticas sociales en la Unión Europea en los albores del nuevo milenio**, Rev. del Ministerio de Trabajo y Asuntos SocialesDerecho Social, Internacional y Comu,
FEDERACIÓN DE CAJAS DE AHORROS VASCO-NAVARRAS, **El Estado de Bienestar ante los nuevos riesgos sociales**, (2007). Bilbao:Federación de Cajas de Ahorros Vasco-Navarras,
GARCÍA COTARELO, R., **Proceso histórico del bienestar social**, (1988).Documentación Social (71). Cáritas,
MARTÍN MUÑOZ, M., **Manual de indicadores sociales**, (1996). Madrid: Consejo General de trabajadores sociales,
MAX-NEEF,M., ELIZALDE, A. e HOPENHAYN,M., **Desarrollo a escala humana. Opciones para el futuro**, 2010 (2ª edic.),
MAZA ZORRILLA, E., **Pobreza y asistencia social en España, siglos XVI al XX. Aproximación histórica**, (1987). Universidad de Valladolid,
NAVARRO LÓPEZ ,V., **El Estado de Bienestar en España**, (2004). Madrid:Tecnos,
PASCUAL I ESTEVE, J.M., **Planificación y necesidades sociales. Indicadores. Monográfico Las Necesidades Sociales**, (1991). Servicios sociales y Política Social (21),
ROLDÁN GARCÍA, E. e GARCÍA GIRALDEZ, T., **Políticas de Servicios Sociales.**, (2006). Madrid: Síntesis,
RUBÍ, C., **El análisis de las necesidades y recursos desde la perspectiva del Trabajo Social. Monográfico Las Necesidades Sociales**, (1991).Servicios Sociales y Política Social (21),
SANTOS MARTI, J., **El cuarto pilar. Un nuevo relato para los servicios sociales**, (2012). Madrid: Paraninfo,
UCEDA MAZA, F.Xabier, **Los sevicios sociales en España: desarrollo y articulación en los nuevos escenarios. Revista Documentación Social, (162), 235-258.**, (2011). Madrid:Cáritas,
VV.AA., **De la Beneficencia al Bienestar Social: cuatro siglos de acción social**, (1988). Madrid: S.XXI,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS**Introdución ao traballo social**

Materia	Introdución ao traballo social			
Código	005G220V01105			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Verde Diego, María del Carmen			
Profesorado	Verde Diego, María del Carmen			
Correo-e	carmenverde@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Materia destinada a introducir o alumnado na historia da acción social e do traballo social, desde as súas orixes ata a actualidade.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A22	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
A28	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
A29	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
A30	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
B6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B11	Traballo en e con equipos diversos
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma
B19	Adaptación a novas situacións
B20	Creatividade
B21	Liderado
B22	Iniciativa e espírito emprendedor
B23	Motivación pola calidade
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Analizar situacións sociais xurdidas ao longo da historia que provocaron a axuda ao necesitado e desembocaron na intervención planificada do traballo social.	A2	B1 B3 B4 B6 B16
Coñecer e comprender a evolución histórica da acción social e a orixe e desenvolvemento do traballo social no mundo e, especialmente , en España.	A1	B1 B3 B4 B6 B8 B16 B18
Coñecer e comprender a evolución histórica da acción social e a orixe e desenvolvemento do traballo social no mundo e, especialmente, en España.	A1	B1 B3 B4 B6 B8 B16 B18
Comprender como historicamente varía a percepción de como se traballa coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias. Ser capaz de identificar o principio de autonomía.	A3	B1 B3 B4 B6 B8 B9 B10 B16 B17
Comprender como ao longo da historia se estableceron sistemas de prevención para resolver as situacións de pobreza dos necesitados e como estas evolucionaron cara á comprensión das situacións de risco e de exclusión social dos/as cidadáns/ás en estados de benestar.	A4	B1 B3 B4 B6 B16
Considerar a diversidade cultural e, polo tanto, a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz.	A8	B1 B3 B6 B9 B10 B11 B14 B15 B16 B17 B24
Comprender, establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os/as colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco.	A22	B9 B10 B11 B14 B16 B17 B18 B19 B20 B21 B22 B23
Avaliar as achegas da profesión do traballo social á sociedade ao longo do tempo.	A28	B1 B3 B16

Coñecer e traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do traballo social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre elas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional.	A29	B1
		B2
		B3
		B4
		B8
		B9
		B10
		B11
		B14
		B16
Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificándoos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.	A30	B1
		B4
		B8
		B9
		B10
		B11
		B14
		B16
		B17
		B18
		B19

Contidos		
Tema		
Introdución á materia.	Por que e para que estudar traballo social? Que é a acción social? Que é o traballo social? Por que é interesante saber da historia da acción social e da historia do traballo social? Metodoloxía docente. Avaliación.	
TEMA 1: Historia da acción social.	Introdución á historia da acción social. A axuda ao necesitado na Antigüidade. O cristianismo e a caridade nos inicios da Idade Media europea. Formas de acción social na Idade Media europea: esmola, axuda mutua e apoio público. Concepción da pobreza e Reformas na acción social a partir do século XII.	
TEMA 2: Antecedentes do traballo social	J.L.Vives e Vicente de Paúl: precedentes lonxanos do traballo social. O debate sobre a pobreza no Renacemento. Contexto sociopolítico das revolucións industrial e ilustrada. Formas de asistencia social a partir do século XVIII: filantropía e beneficencia. Autores importantes como precedentes do Traballo social	
TEMA 3: Nacemento e evolución do traballo social	Marco histórico-social do século XIX. A cuestión social. A estruturación da axuda ao necesitado no século XIX. A asistencia social na COS (Charity Organization Society). Mary Ellen Richmond: o nacemento do traballo social. A consolidación do traballo social: profesión e disciplina. Os primeiros centros de formación e as primeiras organizacións profesionais.	
TEMA 4: Orixe e evolución do traballo social en España	Breve referencia histórica á acción social en España. Concepción Arenal: precedente do traballo social en España. A beneficencia no período franquista. Nacemento e desenvolvemento do traballo social en España. As etapas do traballo social en España.	
TEMA 5: O traballo social na actualidade	Os novos retos sociais do século XXI. Nova formación para o traballo social: grao e posgrao. Organización colexial en España. Organización institucional do traballo social no mundo. O traballo social internacional.	

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	20	40	60
Saídas de estudo/prácticas de campo	6	6	12
Presentacións/exposicións	2	6	8
Seminarios	6	18	24
Traballos tutelados	6	12	18
Actividades introdutorias	2	4	6
Probos de resposta longa, de desenvolvemento	2	16	18
Cartafol/dossier	1	3	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición, por parte da docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo alumnado. Desenvolverase esta metodoloxía en gran grupo.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Visitas a institucións prestadoras de servizos sociais que gardan relación co ámbito da discapacidade e da vellez. Estas saídas desenvolveranse en grupos medianos. Combinaranse estas saídas coas da materia de Fundamentos dos servizos sociais.
Presentacións/exposicións	Exposición, por parte do alumnado, ante a docente e/ou un grupo de estudantes, dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto etc. Pódese levar a cabo individualmente ou en grupo. Desenvolverase en grupo mediano.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Empregaranse como complemento das clases teóricas. Desenvolverase en grupo mediano.
Traballos tutelados	Os/As estudantes, de xeito individual ou en grupo, elaborarán aqueles exercicios que se lles encomenden relacionados coa temática da materia e coa súa aprendizaxe. Este traballo será supervisado pola docente no que atinxe á procura e recollida de información, á estruturación correcta do traballo, ao manexo de bibliografía, á boa redacción, á presentación, á exposición etc. Esta supervisión realizarase en pequeno grupo.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto, a reunir información sobre o alumnado e a presentar a metodoloxía docente, a avaliación e os contidos xenéricos da materia. Desenvolverase esta metodoloxía en gran grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas sinaladas, a profesora atenderá as dúbidas e as consultas do estudantado en relación cos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos e carreira profesional proporcionándolle orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente do pequeno grupo e/ou no despacho da profesora en horario de tutorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do enderezo electrónico da docente carmenverde@uvigo.es ou telefonicamente no 988 387 308.
Presentacións/exposicións	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas sinaladas, a profesora atenderá as dúbidas e as consultas do estudantado en relación cos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos e carreira profesional proporcionándolle orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente do pequeno grupo e/ou no despacho da profesora en horario de tutorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do enderezo electrónico da docente carmenverde@uvigo.es ou telefonicamente no 988 387 308.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas sinaladas, a profesora atenderá as dúbidas e as consultas do estudantado en relación cos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos e carreira profesional proporcionándolle orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente do pequeno grupo e/ou no despacho da profesora en horario de tutorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do enderezo electrónico da docente carmenverde@uvigo.es ou telefonicamente no 988 387 308.
Traballos tutelados	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas sinaladas, a profesora atenderá as dúbidas e as consultas do estudantado en relación cos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos e carreira profesional proporcionándolle orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente do pequeno grupo e/ou no despacho da profesora en horario de tutorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do enderezo electrónico da docente carmenverde@uvigo.es ou telefonicamente no 988 387 308.
Probas	Descrición

Cartafol/dossier	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas sinaladas, a profesora atenderá as dúbidas e as consultas do estudantado en relación cos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos e carreira profesional proporcionándolle orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente do pequeno grupo e/ou no despacho da profesora en horario de titorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do enderezo electrónico da docente carmenverde@uvigo.es ou telefonicamente no 988 387 308.
------------------	---

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Presentacións/exposicións	Valoraranse as presentacións dos traballos e as exposicións dos exercicios/actividades solicitados ao estudantado de xeito individual e/ou en grupo. Dependendo do carácter da actividade as notas serán individuais ou para todos igual (p. ex. a presentación dun traballo colectivo proporcionará igual nota a todos/as os/as estudantes que o realizaron; a exposición dun traballo producirá notas individuais). Estas cuestións serán explicadas máis polo miúdo pola docente na aula. A nota desta parte oscilará entre o 0-1 e valerá un 10 % da nota total da materia. Sumada ás dos traballos tutelados (20 %) e o cartafol/dossier (20 %) suporá o 50 % da nota total da materia. A nota da parte práctica da materia só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a un 2.5.	10
Traballos tutelados	Valoraranse os exercicios solicitados e presentados polo alumnado de xeito individual e/ou en grupo. Cando o traballo realizado sexa en grupo, cada un dos compoñentes deste obterá igual nota. Esta nota oscilará entre o 0-2 e suporá ata un 20 % da nota total da materia que engadida ás das presentacións/exposicións (10 %) e o cartafol/dossier (20 %) suporá o 50 % da nota total da materia. A nota da parte práctica da materia só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a un 2.5.	20
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Para os/as estudantes asistentes, o exame consistirá en cinco preguntas a desenvolver e/ou de relacionar da parte teórica da materia desenvolta nas sesións maxistrais e nos seminarios. Cada pregunta valerá de 0 a 1 puntos. A nota obtida no exame da parte teórica será o 50 % da nota total, obtendo o/a alumno/a un máximo de 5 puntos. A nota da parte teórica só fará media coa nota da parte práctica se é igual ou superior a un 2.5 Da parte práctica o alumnado xa foi avaliado ao longo do curso a través dunha avaliación continua sobre os diferentes exercicios e actividades solicitadas, podendo acadar nesta parte un máximo de 5 puntos. Polo tanto, os/as estudantes asistentes non terán que examinarse da parte práctica da materia nesta proba si tivesen acadado como mínimo un 2.5. Esixírase que o estudantado saiba escribir correctamente e sen faltas ortográficas (acentos gráficos e abreviaturas incluídas), que saiba ler comprensivamente, analizar e sintetizar así como resumir o lido ou escoitado nas aulas. Tamén se espera del que saiba expresarse con corrección e de acordo co nivel que esixe un ciclo universitario usando unha terminoloxía axeitada a este rexistro lingüístico. Todo isto constituirá parte da avaliación do alumnado e, en todo caso, terá que reflectirse nesta proba. Respostas mal estruturadas, mal puntuadas gramaticalmente, con faltas ortográficas ou linguaxe inapropiada imposibilitarán acadar a puntuación máxima da pregunta (1 punto).	50
Cartafol/dossier	Cada estudante, de xeito individual, deberá presentar un cartafol/dossier dos exercicios realizados ao longo do cuadrimestre de xeito individual e/ou en grupo. O cartafol serve para rexistrar nun documento de recollida as actividades teórico-prácticas desenvolvidas polo alumnado durante o desenvolvemento da materia. O cartafol será supervisado pola profesora nas sesións cos pequenos grupos. A nota outorgada ao cartafol oscilará entre o 0-2 e suporá un 20 % da nota total da materia, que sumada ás notas dos traballos tutelados (20 %) e ás notas polas presentacións/exposicións (10 %) suporá o 50 % da nota total da materia. A nota da parte práctica da materia só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a un 2.5.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. Modalidade de avaliación para estudantes asistentes. Como pode observarse a planificación deste proceso de

ensinanza-aprendizaxe concíbese como unha avaliación continua e esixe a presenza do estudantado nas actividades prácticas que se desenvolverán ao longo do curso, en especial naquelas relacionadas coa adquisición de competencias relativas ao saber facer e ao saber ser (procedementais e actitudinais). Sendo así, esixiráselle ao alumnado a súa presenza nas actividades durante o curso -verificable con listas de asistencia- non podendo faltar a máis de 5 clases prácticas durante o cuadrimestre dun total de 21 clases prácticas distribuídas en 12 de grupo mediano e 9 de pequeno grupo. Subliñar que non chega con asistir á clase, nin que o que se avalía é a asistencia do/a estudante. O avaliable son os resultados do proceso de ensinanza-aprendizaxe reflectidos nos exercicios e actividades benrealizados e a participación activa e pertinente nas clases prácticas que supoñen, como xa se dixo, o 50 % da nota total da materia (só fará media coa teoría a partir dun 2.5). Quede expresamente claro que a docente non pedirá ao alumnado explicación algunha de por que non acode á clase e, tendo en conta que a asistencia ás clases da universidade non son obrigatorias, tampouco aceptará «excusas» ou «desculpas» respecto das ausencias deste. Se o/a estudante deixa de asistir á clase, sexa cal sexa a circunstancia, terá que optar pola segunda modalidade de avaliación (coa única excepción de enfermidade xustificada con certificado médico ou pasamento dun familiar próximo).

2. Modalidade de avaliación para estudantes non asistentes. Aqueles/as estudantes que opten por non asistir ás clases prácticas, ou non poidan facelo, ou pretendendo ser «estudantes asistentes» teñan máis de cinco faltas (5) na parte práctica da materia (grupos medianos e pequeno grupo), terán que demostrar -igualmente que os seus/súas compañeiros/as- a adquisición das diferentes competencias da materia, ou sexa, o coñecemento dos seus aspectos procedementais e actitudinais. Isto farano nunha única proba ou exame final o día da proba oficial. O exame neste caso suporá o 100 % da nota do/a estudante e nel diferenciaranse as preguntas da parte teórica (as cinco que terá todo o alumnado; 50 % da nota final) daquelas da parte práctica que realizarán por primeira vez (cinco preguntas; 50 % da nota final). A parte teórica da materia pódese estudar por completo a través da bibliografía básica recomendada. En canto á parte práctica, esixiráselle ao alumnado que saiba responder os contidos conceptuais, actitudinais e procedementais desenvolto ao longo do curso e demostre ter adquiridas as competencias específicas da materia. Esta parte pode estudala a través de textos existentes na biblioteca, dos apuntamentos da clase e do asesoramento da docente por vía correo electrónico así o desexa o/a estudante.

Convocatorias seguintes. A nota da 1ª proba, no caso de non superar a materia, non consta definitivamente no expediente académico. A cualificación definitiva faise efectiva na 2ª proba da materia en xullo. De non realizarse esta última proba de xullo, entón si figurará como definitiva a nota acadada na 1ª proba.

Ao alumnado de modalidade asistencial, no caso de ter que concorrer á segunda proba de xullo, gardaráselle as notas da parte teórica e/ou práctica aprobada na 1ª proba sempre que superen cun 2.5 cada unha destas partes.

Os/As estudantes non asistentes terán que repetir novamente o exame completo.

Non se gardarán notas de ningunha parte da materia -teoría ou práctica- para o seguinte curso académico.

Bibliografía. Fontes de información

ROMÁN PORTAS, L., **La asistencia social en Galicia**, Diputación Provincial de A Coruña.,

RED VEGA, Natividad de la, **Aproximaciones al Trabajo Social**, Siglo XXI,

MIRANDA, Tomás, **El juego de la argumentación**, Ediciones de la Torre.,

FERNÁNDEZ GARCÍA, Tomás y ALEMÁN BRACHO, Carmen, **Introducción al Trabajo Social**, Alianza Editorial.,

PIZARRO, F., **Aprender a razonar**, Alhambra.,

LIBRO OBRIGATORIO: AGUILAR, Mª JOSÉ (2013), *Concepto y metodología en trabajo social*. Madrid: Consejo General del trabajo Social y Paraninfo.

ALVAREZ JUNCO, J. (1990), *Historia de la Acción Social Pública en España*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

ÁLVAREZ URÍA, F. (1983), *Miserables y locos: medicina mental y orden social en la España del Siglo XIX*. Barcelona, Tusquets.

ÁLVAREZ URÍA, F. (1986), «Los visitantes del pobre: caridad, economía social y asistencia en la España del siglo XIX» en VV.AA., *Cuatro siglos de acción social: de la Beneficencia al Bienestar social*. Madrid, Siglo XXI; pp.117-146.

ANDER-EGG, E. (1994), *Historia del trabajo social*. Buenos Aires, Lumen.

ANDER EGG, E. (1995), *Diccionario del Trabajo Social*. Buenos Aires, LUMEN.

ANTÓN, A. (1996), «Mary Richmond y el Trabajo Social». *Página Abierta*, nº 63, pp.40-43.

ARENAL, C. (1895), *El visitador pobre. Cartas a un señor*. Madrid, Librería General de Victoriano Suárez.

ARENAL, C. (1946), *Obras Completas*. Madrid, Librería General de Victoriano Suárez.

- ARROYO POMEDA, J. (1999), *Europa, Casa de la Razón y de la Libertad*. Madrid, Acento editorial.
- YLWIN DE BARROS, N. (1979), «Evolución histórica del Trabajo Social». *Revista de Trabajo Social*, nº 19, Universidad Católica de Chile, pp.7-32.
- BARBERO, J.M. (2002), *El Trabajo social en España*. Zaragoza, Mira Editores.
- BATAILLÓN, M. (1977), «Juan Luis Vives. Reformador de la asistencia» en AA.VV. (1997), *Erasmus y Erasmismo*. Barcelona.
- BELL, D. (1977), *Las contradicciones culturales del capitalismo*. Madrid, Alianza.
- BLANCO, A. (1998), *La peste negra*. Madrid, Anaya.
- CARASA SOTO, P. (1987), *Pauperismo y revolución burguesa*. Burgos, 1750-1900. Valladolid, Universidad de Valladolid.
- CARASA SOTO, P. (1991), *Historia de la Beneficencia en Castilla y León. Poder y pobreza en la sociedad castellana*. Valladolid, Universidad de Valladolid.
- CARASA SOTO, P. (1992), «La historia y los pobres: de las bienaventuranzas a la marginación». *Historia social*, nº 13, pp.77-99.
- CARMONA GARCÍA, J.I. (1986), «Asistencia social en la España de los Austrias» en VV.AA. (1986), *Cuatro siglos de acción social: de la Beneficencia al Bienestar social*. Madrid, Siglo XXI; pp.69-88.
- CAVAILLAC, MICHEL (1979), «La reforma de la beneficencia en la España del S. XVI: La obra de Miguel Giginta». *Estudios de Historia Social*, nº 10-11, pp.7-59.
- CERDEIRA GUTIÉRREZ, I. (1987), «Los servicios sociales del franquismo a la Constitución». *Cuadernos de Trabajo Social* nº 0, pp.134-159.
- CUESTA BUSTILLO, J. (1990), «El proceso de expansión de los seguros obligatorios, 1919-1931» en VV.AA.(1990), *Cuatro siglos de acción social: de la Beneficencia al Bienestar social*. Madrid, Siglo XXI; pp.195-226.
- DAVIS, F. (1979), *La comunicación no verbal*. Madrid, Alianza Editorial.
- DOMENECH, R. (1990), «La evolución del Trabajo Social en España en la década de los años ochenta». *Servicios Sociales y Política Social*, nº 20, pp.14-18.
- ESCARTÍN CAPARRÓS, M.J. y SUÁREZ SOTO, E. (1994), *Introducción al Trabajo Social I (Historia de los fundamentos teórico-prácticos)*. Alicante, Aguaclara.
- FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, J.M. (1990), «Relaciones entre Sociología y Trabajo Social: de una visión unitaria a un pluralismo metodológico». *Cuadernos de Trabajo Social*, nº 3, pp.10-31.
- FERNÁNDEZ PAMPILLÓN, M.E. (1998), «El trabajo social como profesión y como disciplina». Congreso Gallego sobre Trabajo Social y Servicios Sociales. Santiago de Compostela, 23, 24 y 25 de Abril de 1998, pp.105-125.
- FONTÁN, A. (1992), *Juan Luis Vives (1492-1540). Humanista, filósofo, político*. Valencia, Ed. Ayuntamiento de Valencia.
- GARCÍA ÁLVAREZ, J.A. (2000), «Discurso de Apertura; Discurso de Clausura; del IX Congreso Estatal de Diplomados en Trabajo social y Asistentes sociales: [Trabajo Social. Compromiso y Equilibrio]. Santiago de Compostela: 25, 26 y 27 de Octubre de 2000». *Servicios sociales y Política Social*, nº 51, pp.131-136.
- GARCÍA PADILLA, M. (1990), «Historia de la Acción social: Seguridad social y asistencia, 1939-1975» en VV.AA. (1990), *Historia de la Acción Social Pública en España. Beneficencia y Previsión*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social; pp. 397-447.
- GAVIRIA, M. (1995), «Una relectura de Mary E, Richmond» en RICHMOND, M. (1995), *El caso social individual; El diagnóstico social. (Textos seleccionados)*. Madrid, Talasa; pp.9-68.
- GEREMEK, B. (1986), *La piedad y la horca. Historia de la miseria y de la caridad en Europa*. Madrid, Alianza Universidad.
- GIGINTA, M. de (2000), *Tratado de remedio de pobres*. Estudio Introductorio de Félix Santolaria Sierra. Barcelona, Ariel.
- GUTIERREZ RESA, A. (1993), *Caritas Española en la sociedad del bienestar 1942-1990*. Barcelona, Hacer.
- HARRIS PERLMAN, H. (1975), *¿Qué es un Asistente Social?*. Buenos Aires, Colección del Trabajador Social.
- HERAS, P. de las (1984), «Las Jornadas de Pamplona: recuerdo y análisis». *Servicios Sociales y Política social*, nº 3, pp.35-36.

- HERAS, P. de las (2000), «La construcción histórica de una profesión» en VV.AA (2000), *Pasado, presente y futuro del Trabajo social*. Madrid, Publicaciones de la UPKO; pp.15-82.
- HERAS, P. de las y CORTAJARENA, E. (1985), *Introducción al bienestar social*. Madrid, Siglo XXI.
- HERNÁNDEZ MARTÍN (1996), «Octavia Hill. Figura señera del Trabajo Social». *Trabajo Social hoy*, nº 12, pp.90-94.
- KISNERMAN, N. y Colbs. (1985), *Introducción al Trabajo Social*. Buenos Aires, Humanitas.
- KRAUSE, M. (1986), «La beneficencia madrileña en los primeros años del siglo xx» en VV.AA. (1986), *Cuatro siglos de acción social: de la Beneficencia al Bienestar social*. Madrid, Siglo XXI; pp.267-280.
- KRAUSE, M. (1990), «La legislación sobre beneficencia y su práctica en el cambio de siglo» en VV.AA. (1990), *Historia de la Acción Social Pública en España. Beneficencia y Previsión*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social; pp. 193-238.
- LACALZADA DE MATEO, Mª J. (1993), «El reo, el pueblo y la justicia. Reflexiones a partir de Concepción Arenal». *Servicios Sociales y Política social*, nº 29, pp.73-85.
- LINARES, E. (1986), «La evolución de la asistencia social desde una institución privada» en VV.AA. (1986), *Cuatro siglos de acción social: de la Beneficencia al Bienestar social*. Madrid, Siglo XXI; pp.339-370; pp.267-280.
- LLOPIS, B. (1984), «Qué ha sido y qué ha representado la FEDAAS en la vida de la profesión de Trabajadores/Asistentes sociales». *Servicios Sociales y Política social*, nº 3, pp.29-34.
- LLOVET, J.J. y USIETO, R. (1990), *Los trabajadores sociales. De la crisis de identidad a la profesionalización*. Madrid, Popular.
- LÓPEZ ALONSO, C. (1986b), «La acción social medieval como precedente» en VV.AA. (1986), *Cuatro siglos de acción social: de la Beneficencia al Bienestar social*. Madrid, Siglo XXI; pp.47-67.
- LÓPEZ ALONSO, C. (1990), «La acción pública no estatal» en VV.AA. (1990), *Historia de la Acción Social Pública en España. Beneficencia y Previsión*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social; pp. 27-65.
- LUTERO, M. (1520), «A la nobleza cristiana de la Nación Alemana sobre el amejoramiento de la condición cristiana» en AA.VV. (1962) *Obras Escogidas de Martin Lutero*. Ausgewählte Werke. München, Borchardt & Merz, eds., Riaser Verlag; pp.130-131.
- MARAVALL, J.A. (1979), «De la Misericordia a la justicia social en la economía del trabajo: la obra de Fray Juan de Robles». *Moneda y Crédito*, nº 148, pp.57-89.
- MARTÍN MATEO, R. (1967), «Sobre el concepto de asistencia social» en VV.AA. (1967), *Problemas fundamentales de beneficencia y asistencia social*. Madrid, Ministerio de Gobernación, pp. 53-89.
- MARTÍNEZ, M.J., MERINO, L. y MONTES DEL CASTILLO, A. (2000), «Notas sobre historia, objeto y método del Trabajo Social» en MARTÍNEZ, M.J. (Coord., 2000), *Para el Trabajo Social. Aportaciones teóricas y prácticas*. Granada, Maristán; pp.25-40.
- MAZA ZORRILLA, E. (1982), «Pobreza y hospitalidad pública en la ciudad de Valladolid a mediados del S. XVIII». *Investigaciones Históricas*, nº 3, pp.35-75.
- MAZA ZORRILLA, E. (1987), *Pobreza y asistencia social en España*. Valladolid, Universidad de Valladolid.
- MEDINA, JUAN DE (2000), *De la orden que en algunos pueblos de España se ha puesto en la limosna para remedio de los verdaderos pobres*. Valencia, Universidad de Valencia.
- MÉNDEZ RODRÍGUEZ, MªJ. (1998), «Evolución de la acción social en España en el Siglo XX». Trabajo de investigación presentado en el Bienio de Doctorado del Departamento AIPSE de la Universidad de Vigo. Inédito.
- MOIX MARTÍNEZ, M. (1991), *Introducción al Trabajo Social*. Madrid, Trivium.
- MOLINA SÁNCHEZ, M.V. (1994), *Las enseñanzas del trabajo social en España 1932-1983. Estudio socio-educativo*. Madrid, UPKO.
- MONCHO, J. (1995), «El pauperismo según Vives». *Cuadernos Salmantinos de Filosofía*, Vol.XXII; pp.69-80.
- N.A.S.W. (1992), *Trabajadores sociales. Su papel y su cometido*. Madrid, Narcea.
- ORDUÑA PRADA, M. (1999), *Asistencia y beneficencia públicas*. Buenos Aires, Ciudad Argentina.
- PELÁEZ, E. (1990), «Trabajo Social en España. Situación y perspectivas». *Servicios Sociales y Política social*, nº 20, pp.20-28.
- PÉREZ DE HERRERA, C. (1975), *Amparo de pobres*. Edición a cargo de Michel Cavaillac, Madrid, Espasa Calpe.

- PÉREZ DE LEDESMA, M. (1986), «La comisión de reformas sociales y la cuestión social durante la Restauración» en VV.AA. (1986), *Cuatro siglos de acción social: de la Beneficencia al Bienestar social*. Madrid, Siglo XXI; pp.155-166.
- PÉREZ ESTÉVEZ, M.R. (1976), *El problema de los vagos en el S. XVIII*. Madrid, Caja de Ahorros de Madrid, CAM.
- PIZARRO, F. (1990), *Aprender a razonar*. Madrid, Alhambra.
- PUIGDOLLERS, O. (1940), *La filosofía española de Luis Vives*. Barcelona, Labor.
- RED VEGA, N. de la (1997), «La formación del Trabajo social en España». *Servicios Sociales y Política Social*, nº 39, pp. 97-106.
- RICHMOND, M. (1982), *Caso Social Individual*. Buenos Aires, Humanitas.
- RICHMOND, M. (1995), *El caso social individual; El diagnóstico social*. Textos seleccionados, prólogo de M.Gaviria, Madrid, Talasa.
- ROSSELL, T. (2000), «El Futuro del Trabajo social» en VV.AA. (2000), *Pasado, presente y Futuro del Trabajo social*. Madrid, Departamento de Publicaciones de la Universidad Pontificia de Comillas; pp.99-107.
- RUBÍ, C. (1991), *Introducción al Trabajo Social*. Barcelona. Euge.
- RUBIO NOMBELA, G. (1967), «Caridad, beneficencia y asistencia social» en VV.AA. (1967), *Problemas fundamentales de beneficencia y asistencia social*. Madrid, Ministerio de Gobernación, pp. 69-91.
- RUMEU DE ARMAS, A. (1981), *Historia de la previsión social en España. Cofradías, Gremios, Hermandades, Montepíos*. Madrid, Editorial Revista de Derecho Privado.
- SALCEDO MEGALES, D. (2000), «Código de Ética de la Asociación Nacional de Trabajadores sociales Estadounidenses» en MARTÍNEZ, M.J. (Coord., 2000), *Para el Trabajo Social. Aportaciones teóricas y prácticas*. Granada, Maristán; pp.123-158.
- SÁNCHEZ FERNÁNDEZ (1995), «Juan Luis Vives (1492-1540)». *Trabajo Social hoy*, nº 10, pp.103-107.
- SIERRA SELA, B. (1987), *Formando al nuevo trabajador social*. Buenos Aires, Humanitas.
- SOTO, DOMINGO de (1965), *Deliberación de la causa de los pobres*. Madrid, Centro de Estudios Constitucionales.
- SOUBEYROUX, J. (1982), «El encuentro del pobre y la sociedad: asistencia y represión en el Madrid del S. XVIII». *Estudios de Historia Social*, nº 20-21, pp.7-22.
- STEVENSON, J. (1988), «De la filantropía al fabianismo» en VV.AA. (1988), *Ensayos fabianos sobre pensamiento socialista*. Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- TORRES DÍAZ, J. (1988), *Historia del Trabajo Social*. Buenos Aires, Humanitas.
- TRINIDAD FERNÁNDEZ, P. (1986), «Asistencia y previsión social en el siglo XVIII» en VV.AA. (1986), *Cuatro siglos de acción social: de la Beneficencia al Bienestar social*. Madrid, Siglo XXI; pp.89-115.
- VV.AA. (1980), *Pobreza y asistencia social en el XVIII español: dossier*. Publica Revista de Estudios de Historia Social nº 12-13.
- VV.AA. (1986), *De la beneficencia al bienestar social. Cuatro siglos de acción social*. Madrid, Siglo XXI.
- VV.AA. (1990), *Historia de la acción social pública en España. Beneficencia y previsión*. Madrid, Centro de publicaciones del Ministerio de Trabajo y Seguridad social.
- VV.AA. (2000), *Pasado, presente y Futuro del Trabajo social*. Madrid, Departamento de Publicaciones de la Universidad Pontificia de Comillas.
- WEBER, M. (1969), *La Ética protestante y el espíritu del capitalismo*. Buenos Aires, Península.
- ZAMANILLO, T. (1991), «La exigencia teórica» en ZAMANILLO, T. GAITÁN, L. (1991), *Para comprender el trabajo social*. Estella (Navarra), Verbo Divino; pp. 33-49.
- ZAMANILLO, T. (2000), «El despertar a nuevas inquietudes» en VV.AA. (2000), *Pasado, presente y Futuro del Trabajo social*. Madrid, Departamento de Publicaciones de la Universidad Pontificia de Comillas; pp.83-98.
- ZAMANILLO, T. GAITÁN, L. (1991), *Para comprender el trabajo social*. Estella (Navarra), Verbo Divino.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Outros comentarios

Recomendaranse materiais audiovisuais e literatura relacionados coa materia.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Dereito: Fundamentos xurídicos**

Materia	Dereito: Fundamentos xurídicos			
Código	O05G220V01201			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Dereito privado			
Coordinador/a	Álvarez González, Susana			
Profesorado	Álvarez González, Susana Feijóo Miranda, José			
Correo-e	sualvago@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A guía docente que se presenta corresponde á materia de formación básica Fundamentos xurídicos, con 6 ECTS. Ten a súa orixe na materia Dereito, cidadanía e traballo social dividida en dúas: Fundamentos xurídicos e Dereito e traballo social. Fundamentos xurídicos constitúe o inicio da formación xurídica dos futuros graduados en Traballo Social.			

Competencias de titulación

Código	
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
A5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
A6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
A7	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A10	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
A19	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
A20	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A23	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
A25	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoo completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
A26	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
A27	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
A30	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico

B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma
B19	Adaptación a novas situacións
B23	Motivación pola calidade
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Ter capacidade de análise e síntese. Ser capaz de organizar e planificar. Ter capacidade reflexiva.	B1 B2 B3	
Dominar a comunicación oral e escrita nas linguas nativas.	B4	
Ser capaz de xestionar a información. Resolver problemas. Tomar decisións.	B8 B9 B10	
Demostrar habilidades nas relacións interpersoais. Recoñecer e respectar a diversidade e a multiculturalidade. Ter compromiso ético.	B14 B15 B17	
Demostrar razoamento crítico.	B16	
Ser capaz de desenvolver unha aprendizaxe autónoma. Ser capaz de adaptarse a novas situacións.	B18 B19	
Ser capaz de motivarse pola calidade. Demostrar sensibilidade cara a temas ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz etc.	B23 B24	
Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais.	A2	
Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión. Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización.	A4 A5	
Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social.	A6	
Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención.	A7	
Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural [e, polo tanto, a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...], a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz.	A8	
Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.	A9	
Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte a elas e revisando os seus resultados.	A10	
Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, e actuar no seu nome se a situación o requirir.	A19	
Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades. Establecer e actuar para resolver situacións de risco despois de identificar e definir a súa natureza.	A20 A21	
Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo. Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdooos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos.	A23 A25	
Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración destes contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes. Participar na administración e dirección de entidades de benestar social.	A26 A27	
Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificándoos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.	A30	

Contidos		
Tema		
TEMA 1. O concepto de dereito	Aproximación ao concepto de dereito. O dereito como sistema normativo. Validez, eficacia e xustiza. O dereito como forma de organización social. O dereito e outras ordes normativas.	

TEMA 2. Fontes de produción normativa	A produción normativa. O dereito legal e o dereito xudicial. Outras formas de produción normativa.
TEMA 3. Lexitimidade do poder e xustiza do dereito	Lexitimidade do poder e xustiza do dereito. A xustiza formal: a seguridade xurídica. A xustiza material: liberdade, igualdade e solidariedade. Os principios e os dereitos como desenvolvemento dos valores. E estado de dereito e os seus tipos.
TEMA 4. Dereitos fundamentais I	Os dereitos fundamentais como concepto histórico. Evolución cronolóxica do seu coñecemento e conceptualización. Valores superiores e dereitos fundamentais. A dobre dimensión dos dereitos fundamentais na Constitución: obxectiva e subxectiva.
TEMA 5. Dereitos fundamentais II	Os dereitos fundamentais no sistema constitucional español. Garantías dos dereitos fundamentais no sistema español.
TEMA 6. Os dereitos fundamentais e o traballo social	O dereito á intimidade e á confidencialidade da información en traballo social. Dereitos e liberdades dos estranxeiros en España: a función do traballador social. O respecto aos dereitos fundamentais dos penados. Os menores como titulares de dereitos fundamentais.
TEMA 7. Igualdade e solidariedade no estado social e democrático de dereito	O estado social e democrático de dereito. Da igualdade formal á igualdade material. A prohibición de discriminación. Concepto e xustificación da discriminación positiva. Problemas actuais e crise da solidariedade nos estados contemporáneos.
TEMA 8. Os dereitos económicos, sociais e culturais	Os dereitos fundamentais e os dereitos sociais. Caracterización destes dereitos. Dereitos sociais e necesidades básicas. Os dereitos sociais como dereitos prestacionais. A titularidade dos dereitos sociais. Dereitos sociais como dereitos de igualdade. Os principios reitores da política social e económica.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminarios	7	14	21
Estudo de casos/análises de situacións	14	14	28
Sesión maxistral	21	42	63
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	2	13	15
Estudo de casos/análise de situacións	1	4	5
Outras	2	16	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminarios	Asistencia ou preparación en pequenos grupos dun tema e exposición oral das principais conclusións do estudo.
Estudo de casos/análises de situacións	Formulación e realización de actividades de carácter práctico.
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais dirixida ao alumnado, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Resolución de dúbidas teóricas e prácticas.
Estudo de casos/análises de situacións	Resolución de dúbidas teóricas e prácticas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Seminarios	Asistencia e avaliación do estudo intensivo de determinados temas, discusión, participación e elaboración de documentos e conclusións. Asistencia ás accións titoriais da materia.	Ata o 10 (ata 1 puntos).
Estudo de casos/análises de situacións	Formulación e resolución de casos de casos prácticos.	Ata o 20 (ata 2 puntos).
Sesión maxistral	Proba obxectiva dirixida a provocar a lembranza da aprendizaxe previa. Poderá consistir na realización dunha pregunta longa, de varias preguntas curtas ou nunha proba tipo test.	Ata o 70 (ata 7 puntos).

Outros comentarios sobre a Avaliación

A) Procedemento de avaliación de **non asistentes**. Descrición (aspectos/criterios):

-Avaliación teórica: exame teórico-práctico que recollerá os contidos relativos á materia impartida durante as clases de aula. Cualificación: ata o 70%.

-Avaliación do estudo de casos: exame teórico-práctico. Cualificación: ata o 20 %.

-Seminario: exposición oral sobre un ou varios temas. Entrega dun traballo escrito sobre un ou varios temas do contido da materia. Cualificación: ata o 10 %.

B) Segunda oportunidade: avaliaranse as competencias e aspectos non superados na primeira convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

CONTRERAS PELÁEZ, F. J, **Defensa del Estado social**, Universidad de Sevilla, 1996,

DE LUCAS, J. y otros, **Introducción a la Teoría del Derecho**, Tirant lo Blanch, Valencia, 1994,

DÍAZ, E, **Estado de Derecho y sociedad democrática**, Taurus, 1991,

Garriga Domínguez, A, **Tratamiento de datos personales y derechos fundamentales**, Dykinson, 2009,

Martínez de Pisón, J., **Políticas de bienestar. Un estudio sobre los derechos sociales**, Tecnos, 1998,

Peces-Barba Martínez, G, **Curso de derechos fundamentales. Teoría general**, BOE, 1999,

Peces-Barba Martínez, G. y otros, **Curso de Teoría del Derecho**, Marcial Pons, 1999,

Pérez-Luño, A.E, **Derechos humanos, Estado de Derecho y Constitución**, Tecnos, 2005,

Pérez-Luño, A.E y otros, **Teoría del Derecho**, Tecnos, 1997,

Prieto Sanchís, L, **Estudios sobre derechos fundamentales**, Debate, 1990,

Prieto Sanchís, L, **Lecciones de Teoría del Derecho**, Mac Graw Hill, 1997.,

Rubio Llorente, F., **Derechos fundamentales y principios constitucionales**, Ariel, 1995.,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Dereito: Dereito e traballo social/O05G220V01401

DATOS IDENTIFICATIVOS**Estatística: Estatística aplicada á investigación social**

Materia	Estatística: Estatística aplicada á investigación social			
Código	O05G220V01202			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	López Castedo, Antonio			
Profesorado	Domínguez Alonso, Jose López Castedo, Antonio			
Correo-e	alopez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Dado o continuo contacto coa realidade social que o labor profesional lle esixe ao traballador social, xustifica que esta materia de Estatística aplicada ás ciencias sociais sexa unha formación sólida no ámbito das técnicas de exploración do mundo social, co fin de proporcionarlle as bases estatísticas fundamentais para a súa aplicación adecuada na planificación e desenvolvemento dunha investigación social empírica nas diferentes áreas do traballo social. O propósito é que o traballador social saiba como analizar a realidade social, dotándoo dos coñecementos teóricos e prácticos necesarios tanto para proxectar e levar a cabo a súa propia investigación, como para valorar e cualificar aqueles proxectos e investigacións que cheguen ás súas mans no desenvolvemento do seu labor profesional. Os coñecementos e as competencias académico-profesionais que poida adquirir terán un papel relevante na súa capacitación como traballador/a social con independencia do ámbito e perfil profesional no que desenvolva o seu labor no futuro. Estatística aplicada ás ciencias sociais é unha materia de formación básica na titulación de Grao de Traballo Social que consta de 6 créditos ECTS. Desenvólvese no primeiro curso durante o segundo cuadrimestre. Con ela introdúcese, no ámbito académico curricular destes estudos, a presentación sistemática de contidos - recompilación, ordenación e análise dos datos obtidos nunha mostra e, para rematar, a xeneralización dos resultados á poboación da que esa mostra procede - relacionados coa realidade social nos distintos contextos e ámbitos do traballo social.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A10	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A13	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)

A15	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
A16	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
A18	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A24	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
A25	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdooos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
A28	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
B6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
B7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma
B19	Adaptación a novas situacións
B23	Motivación pola calidade
B24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Ser capaz de analizar e sistematizar a información que produce a investigación social.	A1 A2 A10 A21 A28 A31	B1 B3 B8 B9 B18
2. Ser capaz de analizar e avaliar a realidade social no ámbito natural e xeográfico, a poboación e os seus beneficiarios, os recursos dispoñibles e potenciais, as súas necesidades, demandas sociais e posibilidades de transformación.	A2 A9 A13 A16	B1 B6 B9 B12 B15
3. Ter un coñecemento básico dos principais programas informáticos para a análise de datos.	A2 A9 A10 A16 A24	B1 B7 B8 B18
4. Posuír un coñecemento básico das técnicas de mostraxe e de traballo de campo.	A2 A12 A15 A28	B1 B2 B3 B19 B24
5. Ser capaz de valorar, utilizar e interpretar datos sobre necesidades e problemas sociais.	A2 A8 A11 A24 A25	B2 B4 B17
6. Ser capaz de avaliar e valorar a recollida de información e a fiabilidade e importancia desta.	A1 A2 A8 A9 A18	B9 B19 B23

7. Ser capaz de aplicar mecanismos de identificación, análise e medida dos problemas e necesidades sociais.	A2 A11 A13 A25 A31	B1 B2 B3 B9 B17
8. Ser capaz de avaliar situacións humanas e recoller, ordenar, tratar e analizar a información, tendo en conta os datos da investigación.	A1 A2 A8 A11 A13	B1 B2 B8 B9 B10 B19

Contidos

Tema		
1. Introducción: conceptos básicos	Introducción. Aceptación do termo. Clasificación básica da estatística: descriptiva e inferencial, teórica e aplicada. O papel da estatística na investigación social. Poboación. Mostra: tipos de mostra. Parámetro. Estadístico. Variable: concepto, tipos de variables: cualitativas, cuantitativas. Escalas de medida: nominais, ordinais, intervalo, razón.	
2. Organización e presentación de datos	Introducción. Distribución de frecuencias: supostos de distribución intraintervalo. Representacións gráficas: representacións gráficas de uso frecuente, outras representacións gráficas. Convencións sobre as representacións gráficas. Tendenciosidade nas representacións gráficas. Propiedades das distribucións de frecuencias. Diagrama de talo e follas. Tratamento informático con SPSS.	
3. Propiedades das distribucións de frecuencias	Introducción. Medidas de tendencia central: moda, mediana, media. Medidas de variación: varianza, desviación típica. Outras medidas de variación: rango, amplitud semiintercuartil, coeficiente de variación. Medidas de posición: centiles ou percentiles. Outros cuantiles: deciles, cuantiles. Medidas de asimetría e curtose: asimetría: índices de asimetría; curtose: índices de curtose. Tratamento informático con SPSS.	
4. Puntuacións típicas e escalas derivadas	Introducción. Puntuacións típicas: concepto, propiedades, puntuacións típicas e curva normal: propiedades. Escalas derivadas: transformación dunhas puntuacións noutras. Tratamento informático con SPSS.	
5. Correlación	Introducción. Concepto. Representación gráfica. Cuantificación dunha relación lineal: propiedades do coeficiente de correlación de Pearson, valoración e interpretación dunha correlación, a matriz de correlacións. Outros coeficientes de correlación: Spearman, contingencia, biserial puntual, PHI. Tratamento informático con SPSS.	
6. Técnicas de estatística inferencial	Introducción. Concepto. Elementos básicos da estatística inferencial. Modelos de distribucións de probabilidade. Estimación de parámetros. Contraste de hipóteses de medias. Contraste de hipótese sobre proporcións. Tratamento informático con SPSS.	
7. Análise de varianza	Análise de varianza dun factor. Concepto. Modelos de ANOVA. Lóxica do ANOVA dun factor: estrutura dos datos e notación, supostos, estadístico de contraste: fontes de variación, sumas de cadrados, graos de liberdade, medias cuadráticas, estadístico de contraste F. Supostos da proba. Comparacións múltiples a posteriori. Tratamento informático con SPSS.	

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	15	15	30
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	10	10	20
Prácticas de laboratorio	15	39	54
Probas de tipo test	4	15	19
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	6	20	26
Outras	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Sesión maxistral	A metodoloxía que se vai empregar nesta materia ten un carácter eminentemente teórico - práctico. As clases teóricas constitúen o elemento máis importante de transmisión dos coñecementos sobre a disciplina. Por clases teóricas cabe entender aquelas que a docencia se focaliza na exposición dos contidos correspondentes aos distintos temas do programa do curso. O seu obxectivo é proporcionar coñecementos tanto conceptuais como procedementais acerca dos distintos temas tratados e é por iso que, en función da natureza destas, será necesario presentar diferentes tipos de explicación (presentación de definicións, exposición de procedementos, desenvolvemento de técnicas de análises). A metodoloxía predominante será a lección maxistral que se utilizará puntualmente para clarificar os contidos que revistan maior dificultade técnico - metodolóxica para, a continuación, presentar situacións que exemplifiquen o contido do exposto. En xeral, para asegurar a comprensión e dominio da metodoloxía científica farase unha introdución a cada tema, con aclaración da terminoloxía e os conceptos máis importantes, achegando un apoio bibliográfico xeral e específico. De todas as maneiras o tipo de clase teórica vai estar en función dos diferentes bloques do programa, xa que algúns deles van esixir por parte do profesor a elaboración dun material máis esquemático. Como complemento, entregárase unha serie de diagramas que resumen os conceptos fundamentais explicados en cada tema e realizarase unha serie de exercicios prácticos, de forma intercalada, o que confire á exposición un carácter teórico-práctico que forza necesariamente ao alumnado tanto á asimilación como á participación e discusión. Nas exposicións teóricas farase uso do encerado, proxector de transparencias, ordenador e canón.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Para resolver problemas e/ou exercicios de forma autónoma, os/as alumnos/as utilizarán a Unidade Didáctica de Estadística Aplicada ás Ciencias Sociais onde atoparán un instrumento indispensable para o seguimento das clases, xa que se inclúen abundantes exemplos dos temas máis relevantes do programa da materia. Os problemas preséntanse sen resolver, cuestión que, en principio, pode ser un inconveniente para os que se inician no estudo desta materia, pero que pronto se converterá en vantaxe, xa que posibilita unha maior participación nas clases prácticas e unha máis frecuente asistencia do alumnado ás titorías, actividade, na nosa opinión, fundamental no proceso docente.
Prácticas de laboratorio	A materia de Estatística aplicada ás ciencias sociais debe conferir tanto duns coñecementos como dunhas habilidades ao seu alumnado, por iso require unha metodoloxía didáctica que combine a información coa adquisición dunhas destrezas que permitan pór en práctica os contidos que se imparten. Unha forma práctica de resolver estas dúas esixencias da materia consiste en dotar a materia dunhas horas de prácticas ao longo do cuadrimestre. Por clases prácticas cabe entender aquelas en que a docencia se focaliza na aplicación dos contidos propios das clases teóricas a casos particulares. O seu obxectivo é o de posibilitar e/ou favorecer un adestramento na utilización dos coñecementos previamente explicados. En xeral, as prácticas teñen a finalidade de exemplificar o contido teórico. Van encamiñadas esencialmente a que o alumno realice transferencias de aprendizaxe de cada ciclo á aplicación práctica do método implicado. Recorrerase a situacións reais de investigación, á simulación de problemas de investigación e a estudos específicos de informes. Cabe destacar o tramento informático co SPSS. O tratamento e análise de datos informatizado abren importantes posibilidades e proporciona á práctica social unha perspectiva innovadora que o traballador social non debe eludir nin renunciar. Co paquete de aplicacións estatísticas (SPSS para Windows) introdúcese o uso desta tecnoloxía para realizar as análises estatísticas e os gráficos oportunos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Existen tres tipos de atención personalizada: 1. Presencial e especializada: pequenos grupos. Organización e revisión dos traballos de grupo e outras cuestións de interese, na propia aula e dentro do horario da materia. 2. Virtual: individual. Asesoramento realizado a través da plataforma Tem@, do teléfono e do correo electrónico, especialmente pensada para alumnas/os non asistentes, aínda que tamén pode usarse como asesoría complementaria para asistentes. 3. Ordinaria: individuais ou en pequeno grupo, de carácter voluntario. Pódese aclarar ou asesorar cuestións académicas, profesionais ou persoais do alumnado.
Prácticas de laboratorio	Existen tres tipos de atención personalizada: 1. Presencial e especializada: pequenos grupos. Organización e revisión dos traballos de grupo e outras cuestións de interese, na propia aula e dentro do horario da materia. 2. Virtual: individual. Asesoramento realizado a través da plataforma Tem@, do teléfono e do correo electrónico, especialmente pensada para alumnas/os non asistentes, aínda que tamén pode usarse como asesoría complementaria para asistentes. 3. Ordinaria: individuais ou en pequeno grupo, de carácter voluntario. Pódese aclarar ou asesorar cuestións académicas, profesionais ou persoais do alumnado.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Existen tres tipos de atención personalizada: 1. Presencial e especializada: pequenos grupos. Organización e revisión dos traballos de grupo e outras cuestións de interese, na propia aula e dentro do horario da materia. 2. Virtual: individual. Asesoramento realizado a través da plataforma Tem@, do teléfono e do correo electrónico, especialmente pensada para alumnas/os non asistentes, aínda que tamén pode usarse como asesoría complementaria para asistentes. 3. Ordinaria: individuais ou en pequeno grupo, de carácter voluntario. Pódese aclarar ou asesorar cuestións académicas, profesionais ou persoais do alumnado.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Probas de tipo test	Ao principio do curso proporáselle ao alumnado un ensino presencial cunha avaliación continua, que constará dunha proba obxectiva ao finalizar cada tema, composta por 15-20 preguntas tipo test. Este tipo de avaliación resulta moi conveniente nunha materia de carácter fundamentalmente metodolóxico como é a que nos ocupa. Iso implica unha verdadeira comprensión dos conceptos teóricos explicados, pois, por unha banda, precisa coñecer o que un termo específico denota e, por outra, traballar co mesmo nunha situación concreta. Deste xeito evítanse, concorrentemente, valoracións nesgadas positivamente como consecuencia dunha mera retención memorística.	45 Para a superación da materia é imprescindible ter realizadas todas as probas. Ata un 45 da nota final.
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	Entrega do caderno de prácticas cos casos resoltos.	45 Ata un 45 da nota final.
Outras	Asistencia y participación	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

AVALIACIÓN DOS PROCESOS E RESULTADOS DE APRENDIZAXE. CRITERIOS DE AVALIACIÓN

En coherencia coa proposta metodolóxica presentada defendemos unha proposta holística de avaliación. Por unha banda, unha avaliación inicial ou diagnóstica ó inicio de cada unidade temática, mediante a formulación de cuestións abertas relativas ao tema específico que se vai abordar, coa finalidade de sondear os coñecementos previos que os estudantes teñen. En segundo lugar, apostaremos por unha avaliación de proceso, que nos permita facer un seguimento da aprendizaxe dos estudantes, dos progresos do grupo e, na medida que sexa posible (polo número de alumnos/as), de cada individuo. Para facer posible esta avaliación faremos uso da observación sistemática, das titorías e da análise de tarefas. E, por último, a avaliación final na que se terán en conta diferentes aspectos, valorados segundo o grado de asistencia e seguimento por parte dos estudantes, polo que nesta materia contéplanse diferentes opcións para estudantes asistentes e non asistentes.

1.- Criterios específicos de avaliación para ASISTENTES.

Considéranse alumnas/os asistentes os que asistan a un mínimo do 80% das clases teóricas e do 80% das clases prácticas. As actividades puntuadas son ás seguintes:

1. Probas tipo test (ata 4,5 puntos).
2. Probas de prácticas de execución de tarefas reais e/ou simuladas (ata 4,5 puntos). Estableceranse prazos de entrega consensuados entre o profesor e o alumno/a.
3. Asistencia, participación e actitude nas clases teóricas e prácticas (ata 1 punto). A avaliación da docencia de aula levarase a cabo co seguimento das actividades propostas; a avaliación da docencia de prácticas, mediante control da participación, ademais de calquera outro requisito esixido para o seu desenvolvemento.

É obrigatorio realizar todas ás actividades. Para obter unha avaliación positiva e, en consecuencia, superar a materia será preceptivo alcanzar a nota mínima de 2,25 puntos na primeira e segunda actividade, e de 0,50 puntos na terceira. O non obter estas puntuacións supón non ter alcanzado os obxectivos mínimos da materia na súa totalidade.

2.- Criterios específicos de avaliación para NON ASISTENTES.

Deben falar co profesor nas dúas primeiras semanas de clases. As actividades puntuadas son ás seguintes:

1. Proba global tipo test (ata 5 puntos). A proba será similar ás dos asistentes, e o material será o mesmo.
2. Proba de prácticas de execución de tarefas reais e/ou simuladas (5 puntos). Terá que ser presentada escrita e oralmente ao profesor. Estableceranse prazos de entrega consensuados entre o profesor e o alumno/a.

É obrigatorio realizar todas ás actividades. Para obter unha avaliación positiva e, en consecuencia, superar a materia será preceptivo alcanzar a nota mínima de 2,50 puntos en cada unha das actividades. O non obter estas puntuacións supón non ter alcanzado os obxectivos mínimos da materia na súa totalidade.

3.- Segunda convocatoria.

As competencias non superadas derivadas da totalidade ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación, poderán ser recuperadas na convocatoria de Xullo.

NOTA IMPORTANTE: A ficha terase que entregar nas dúas primeiras semanas de clases, deixando constancia do tipo de asistencia elixida e grupo.

AVALIACIÓN DOS PROCESOS E RESULTADOS DE APRENDIZAXE. CRITERIOS DE AVALIACIÓN

En coherencia coa proposta metodolóxica presentada, defendemos unha proposta holística de avaliación. En primeiro lugar, apostamos por unha avaliación inicial ou diagnóstica ao inicio de cada unidade temática, mediante a formulación de cuestións abertas relativas ao tema específico que se vai abordar, coa finalidade de sondar os coñecementos previos que os/as estudantes teñen. En segundo lugar, apostaremos por unha avaliación de proceso, que nos permita facer un seguimento da aprendizaxe do alumnado, dos progresos do grupo e, na medida que sexa posible (polo número de alumnos/as), de cada individuo. Para facer posible esta avaliación faremos uso da observación sistemática, das titorías e da análise das tarefas. E, por último, a avaliación final na que se terán en conta diferentes aspectos, valorados segundo o grao de asistencia e seguimento por parte dos/as estudantes, polo que nesta materia contémpanse diferentes opcións para os/as alumnos/as asistentes e non asistentes.

1. Criterios específicos de avaliación para alumnos asistentes

Considéranse alumnos/os asistentes os que asistan a un mínimo do 80 % das clases teóricas e do 80 % das clases prácticas. As actividades puntuadas son as seguintes:

1. Probas tipo test (ata 4,5 puntos).
2. Probas de prácticas de execución de tarefas reais e/ou simuladas (ata 4,5 puntos). Estableceranse prazos de entrega consensuados entre o profesor e o alumnado.
3. Asistencia, participación e actitude nas clases teóricas e prácticas (ata 1 punto). A avaliación da docencia de aula levarase a cabo co seguimento das actividades propostas; a avaliación da docencia de prácticas, mediante o control da participación, ademais de calquera outro requisito esixido para o seu desenvolvemento.

É obrigatorio realizar todas as actividades. Para obter unha avaliación positiva e, en consecuencia, superar a materia será preceptivo alcanzar a nota mínima de 2,25 puntos na primeira e segunda actividade, e de 0,50 puntos na terceira. Non obter estas puntuacións supón non alcanzar os obxectivos mínimos da materia na súa totalidade.

2. Criterios específicos de avaliación para alumnos non asistentes

Deben falar co docente nas dúas primeiras semanas de clase. As actividades puntuadas son as seguintes:

1. Proba global tipo test (ata 5 puntos). A proba será similar á dos asistentes, e o material será o mesmo.
2. Proba de prácticas de executar tarefas reais e/ou simuladas (5 puntos). Teralla que presentar, escrita e oralmente, ao profesor. Estableceranse prazos de entrega consensuados entre o profesor e o alumnado.

É obrigatorio realizar todas as actividades. Para obter unha avaliación positiva e, en consecuencia, superar a materia será preceptivo alcanzar a nota mínima de 2,50 puntos en cada unha das actividades. Non obter estas puntuacións supón non alcanzar os obxectivos mínimos da materia na súa totalidade.

3. Segunda convocatoria

As competencias non superadas derivadas da totalidade ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación, poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

NOTA IMPORTANTE: A ficha terase que entregar nas dúas primeiras semanas de clase, deixando constancia do tipo de asistencia elixida e grupo.

Bibliografía. Fontes de información

As obras que se citan a continuación constitúen as referencias bibliográficas de consulta que se consideran adecuadas para a preparación dos contidos da materia:

1.- Básicas:

GIL, J.A. (2000): *Estadística e informática (SPSS) en la investigación descriptiva e inferencial*. Madrid: UNED.

MARTIN-GUZMAN, P.; TOLEDO, I.; LOPEZ, F.J. & BELLIDO, N. (2006): *Manual de Estadística descriptiva*. Navarra: Editorial Aranzadi.

RITCHEY, F. J. (2008): *Estadística para las Ciencias Sociales*. Madrid: McGraw-Hill.

2.- Complementarias:

CUBO, S.; MARTIN, B. & RAMOS, J.L. (2011). *Métodos de Investigación y Análisis de datos en Ciencias sociales y de la salud*. Madrid: Pirámide.

ETXEBERRIA, J. & TEJEDOR, F. (2005): *Análisis estadístico de datos en educación*. Madrid: Muralla.

MATEO, M. J. (1992): *Estadística en investigación social: Ejercicios resueltos*. Madrid: Paraninfo.

PULIDO, A. (1992): *Estadística y técnicas de investigación social*. Madrid: Pirámide.

Ademais da bibliografía, básica e complementaria, ofrécese ao alumno unha listaxe de manuais a través dos cales poden profundar nesta materia.

ALCAIDE, A.; ARENALES, C. & RODRIGUEZ, J. (1991): *Estadística: Introducción*. Madrid: UNED.

AMON, J. (1999): *Estadística para Psicólogos. Probabilidad. Estadística Inferencial*. Madrid: Pirámide.

BISQUERRA, R. (1993): *Introducción a la estadística aplicada a la investigación educativa: Un enfoque informático con los paquetes BMDP Y SPSSX*. Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias.

BLALOCK, H. M. (1990): *Estadística social*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.

CARRO, J. (1994): *Psicoestadística descriptiva*. Salamanca: Amarú.

CUADRAS, C. M.; ECHEVERRÍA, B.; MATEO, J. & SANCHEZ, P. (1987): *Fundamentos de estadística. Aplicación a las ciencias humanas*. Barcelona: Promociones Publicaciones Universitarias.

DIAZ DE RADA, V. (1999): *Técnicas de análisis de datos para investigadores sociales. Aplicaciones prácticas con SPSS para Windows*. Madrid: Rama.

ETXEBERRIA, J.; JOARISTI, L. & LIZASOAIN, L. (1990): *Programación y análisis estadísticos básicos con SPSS-PC (+)*. Madrid: Paraninfo.

GARCIA CORTAZA, M., ARRIBAS, J. M.; DEL VAL, C.; CAMARERO, L. & AGUINAGA, J. (1992): *Estadística aplicada a las Ciencias Sociales*. Madrid: UNED.

LOHR, S. L. (2000): *Muestreo: Diseño y análisis*. Madrid: Paraninfo.

la Universidad de Murcia.

MACIA, M.; LUBIN, P. & RUBIO DE LEMUS, P. (1997): *Psicología Matemática II* (3 Tomos). Madrid: UNED.

MARTIN TABERNERO, M^a. F.; FERNANDEZ, R. & SEISDEDOS, A. (1990): *Estadística inferencial. Manual de prácticas para las Ciencias de la Conducta*. Salamanca: Universidad Pontificia.

PADILLA, M.; MERINO, J.; RODRIGUEZ-MIÑÓN, P. & MORENO, E. (1997): *Psicología Matemática I. Problemas resueltos*, Vol. II. Madrid: UNED.

PARDO, A. & SAN MARTIN, R. (1999): *Análisis de datos en Psicología II*. Madrid: Pirámide.

RENOM, J. (1998): *Tratamiento informatizado de datos*. Barcelona: Masson.

RODRIGUEZ OSUNA, J. (1993): *Método de muestreo: casos prácticos*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

SAN MARTIN, R. & PARDO, A. (1990): *Psicoestadística: Contrastes paramétricos y no paramétricos*. Madrid: Pirámide.

SAN MARTIN, R.; ESPINOSA, L. & FERNANDEZ, L. (1987): *Psicoestadística. Estimación y contraste*. Madrid: Pirámide.

SANCHEZ CARRION, J. J. (1996): *Manual de análisis de datos*. Madrid: Alianza Universidad Textos.

SANTESMASES, M. (1997): *DYANE. Diseño y análisis de encuestas en investigación social y de mercados*. Madrid: Pirámide.

SIEGEL, S. (1980): *Estadística no paramétrica aplicada a las ciencias de la Educación*. México: Trillas.

SIERRA BRAVO, R. (2001): *Técnicas de investigación social. Teoría y ejercicios*. Madrid: Paraninfo.

TEJEDOR, F. J. (1984): *Análisis de varianza aplicado a la investigación en Pedagogía y Psicología*. Madrid: Anaya.

Recomendacións

Outros comentarios

Recoméndase:

1. Ler o material básico (apuntamentos) antes de asistir ás exposicións maxistrais da aula.

2. Iniciar canto antes o traballo de investigación, seguindo as titorizacións establecidas.
 3. Estudar o material básico de forma continuada, sen deixalo para a semana anterior ao exame.
 4. Facerlle ao profesor todas as preguntas/consultas que se considere necesario.
-

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Socioloxía: Socioloxía xeral				
Materia	Socioloxía: Socioloxía xeral			
Código	005G220V01203			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Saco Álvarez, Alberto			
Profesorado	Saco Álvarez, Alberto			
Correo-e	adasa@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/adasa			
Descrición xeral	Socioloxía e traballo social. Autores e teorías sociolóxicas. A análise da realidade social. Problemáticas sociais e marxinação.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A15	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
A16	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
A19	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
A26	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
A27	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Capacidade reflexiva
B4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
B8	Capacidade de xestión da información
B11	Traballo en e con equipos diversos
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma
B19	Adaptación a novas situacións
B20	Creatividade
B22	Iniciativa e espírito emprendedor

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Adquirir coñecementos da disciplina sociolóxica como ciencia auxiliar do traballo social.	A31	B3 B16
Adquirir coñecementos das teorías sociais que deron lugar ás diferentes correntes de pensamento social.	A26	B3 B16
Adquirir coñecemento dos contextos institucionais e procesos sociais nos que realiza as súas funcións o traballo social.	A1 A2 A11 A19 A26 A27	B1 B3 B12 B15 B16 B17 B19
Adquirir coñecemento das principais problemáticas sociais.	A1 A2 A8 A19	B1 B3 B12 B15 B16 B17 B19
Aprender a deseñar e a levar a cabo unha investigación sobre unha problemática social concreta.	A2 A9 A15 A16	B1 B3 B4 B8 B14 B18 B20
Aprender a conseguir información bibliográfica e a elaborar apuntamentos de cada parte da materia.	A5 A16	B1 B2 B3 B4 B8 B11 B14 B16 B18 B20 B22

Contidos	
Tema	
1.- Introducción	1.1. Obxecto e método 1.2. Importancia práctica da socioloxía 1.3. Socioloxía e traballo social
2. Teoría social clásica	2.1.- Precusores e iniciadores 2.2.- Marx 2.3.- Weber 2.4.- Durkheim 2.5.- Outros autores
3.- Teoría social contemporánea	3.1.- Funcionalismo 3.2.- Interaccionismo 3.3.- Estructuralismo 3.4.- Marxismo 3.5.- Novos enfoques
4. Cultura, individuo e interacción social	4.1. Cultura e sociedade 4.2. Socialización e ciclo vital 4.3. Interacción social e vida cotiá 4.4. Conformidade e desviación 4.5. Xénero e sexualidade
5. Estructuras de poder	5.1. Estratificación social 5.2. Etnicidade e raza 5.3. Xénero 5.4. Grupos e organizacións 5.5.- Exclusión social

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Obradoiros	15	15	30
Seminarios	8	24	32
Sesión maxistral	22	22	44
Probas de tipo test	1	20	21
Traballos e proxectos	1	10	11
Cartafol/dossier	0	12	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Obradoiros	Sesións en grupo mediano para o deseño, a realización e a presentación dunha investigación sobre unha problemática social.
Seminarios	Dar directrices, en sesións quincenais, de traballo con pequenos grupos para ampliar coñecementos e elaborar apuntamentos de calidade para a materia.
Sesión maxistral	Exposición dos temas do programa fomentando o debate e a participación.

Atención personalizada**Metodoloxías Descrición**

Obradoiros	Traballarase con cada un dos/as alumnos/as e con grupos de traballo de entre 2 e 4 membros para aclarar dúbidas e dirixir a marcha da actividade dunha maneira continuada.
Seminarios	Traballarase con cada un dos/as alumnos/as e con grupos de traballo de entre 2 e 4 membros para aclarar dúbidas e dirixir a marcha da actividade dunha maneira continuada.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de tipo test	Exame tipo test de 20 preguntas con catro opcións de resposta.	0 por cen da nota para asistentes; 80 por cen da nota para non asistentes. 0,5 puntos por resposta acertada. -0,15 por resposta errónea.
Traballos e proxectos	Traballo de investigación en grupo (de 2 a 4 membros) con cinco apartados: 1. Obxecto e xustificación 2. Obxectivos 3. Metodoloxía 4. Resultados 5. Bibliografía	20 por cen da nota para todos, asistentes ou non. Ata 10 puntos; 2 puntos por cada apartado.
Cartafol/dossier	Exposición dos temas elaborados nos seminarios. Valorarase a corrección dos contidos.	80 por cen da nota para asistentes; 0 por cen para non asistentes. Ata 10 puntos.

Outros comentarios sobre a Avaliación**MODALIDADES ASISTENCIAL E NON ASISTENCIAL.**

A participación regular (75% de asistencia) aos seminarios implica a posibilidade dunha avaliación continuada que suporía non ter que presentarse ao exame tipo test e conseguir desta forma o 80 % da nota final. Os/As alumnos/as non asistentes (menos do 75 % de asistencia) terán que presentar o traballo de investigación e presentarse ao exame final tipo test (80% da nota).

SEGUNDA CONVOCATORIA

No mes de xullo realizarase a recuperación das competencias non superadas en maio e gardaranse os resultados do exame e/ou do traballo de investigación.

Bibliografía. Fontes de información

Básicas

-Giner, S. *Diccionario de Sociología*. Madrid. Alianza, 1998.

-Ritzer, G. *Teoría sociológica contemporánea*. Barcelona: Mc Graw-Hill, 1993.

Complementarias

-García Ferrando, M. *El análisis de la realidad social*. Madrid: Alianza, 1992.

-Macionis, J. y Plummer, K. *Sociología*. Madrid. Prentice Hall, 1999.

-Rocher, G. *Introducción a la sociología general*. Barcelona: Herder, 1990.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Epistemoloxía do traballo social				
Materia	Epistemoloxía do traballo social			
Código	005G220V01204			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Solar Rivera, María Mercedes			
Profesorado	Méndez Fernández, Ana Belén Solar Rivera, María Mercedes			
Correo-e	mercedessolar@yahoo.es			
Web				
Descrición xeral	Trátase dunha materia obrigatoria, incluída no módulo do título de grao denominado: O Traballo Social, Conceptos, Modelos, Teoría e Aplicación. Dentro deste sitúase na materia denominada: Fundamentos do Traballo Social. Pretende como obxectivo xeral acercarse a construción do Traballo Social como disciplina e profesión.			

Competencias de titulación

Código	
A7	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A15	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A23	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
A28	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
A29	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
A30	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
B2	Capacidade de organización e planificación
B8	Capacidade de xestión da información
B11	Traballo en e con equipos diversos
B17	Compromiso ético
B23	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención.	A7	
	A9	
Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.	A9	
Preparar, producir, efectuar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os/as colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente con respecto á confianza, á proximidade, á calidez e ás relacións.	A12	B11 B17
Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias para a súa modificación.	A15	
Establecer e actuar para resolver situacións de risco despois de identificar e definir a súa natureza.	A21	

Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo.	A23	B2
Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do traballo social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo.	A28	
Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do traballo social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre elas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional.	A29	B8 B23
Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificándoos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.	A9 A30	B17

Contidos

Tema	
Coñecemento do concepto e natureza do traballo social	Dificultades para elaborar unha definición unitaria de «traballo social». O traballo social como arte, tecnoloxía social, profesión e disciplina científica. A construción da profesión e da disciplina. Definicións de traballo social.
O obxecto do traballo social	Complexidade para definir o obxecto do traballo social. Definicións históricas sobre o obxecto do traballo social.
Funcións xenéricas dos traballadores sociais	Funcións do profesional de traballo social. A intervención directa e indirecta. Onde exercen profesionalmente os traballadores sociais? Ámbito público e privado. O traballo social nos distintos sistemas de protección social: saúde, educación, xustiza etc. O traballo social no ámbito privado.
Teorías procedentes das ciencias sociais que inflúen no traballo social	Teorías procedentes da psicoloxía, da socioloxía e a filosofía, e como incidiron no traballo social. Teorías «para» e «do» traballo social: Howe, Payne, Kisnerman etc. Relación do traballo social con outras disciplinas científicas. A especificidade do traballo social. Teoría, práctica profesional e sistematización.
Introdución histórica á cuestión metodolóxica no traballo social	Que é o método en traballo social? Orixe e evolución histórica dos métodos tradicionais do traballo social: caso, grupo e comunidade. O movemento da reconceptualización. Crítica aos métodos tradicionais. A unificación metodolóxica. Os modelos en traballo social.
Introdución histórica á ética do traballo social: principios éticos básicos e códigos deontolóxicos	Os códigos deontolóxicos e o seu significado. Valores e principios na ética do traballo social.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	22	16	38
Seminarios	15	15	30
Saídas de estudo/prácticas de campo	0	6	6
Titoría en grupo	8	0	8
Traballos tutelados	0	30	30
Probas de tipo test	2	20	22
Cartafol/dossier	0	16	16

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición xeral, por parte das profesoras, dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices relacionadas coa materia.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas. Traballaranse textos complementarios, exercicios de integración teórico/práctica, exposición e defensa dos mesmos.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedementais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores. Entre elas pódense citar prácticas de campo, visitas a eventos, centros de investigación, empresas, institucións etc. de interese académico-profesional para o alumnado.
Titoría en grupo	Seguimento, atención e asesoramento do alumnado para o desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. Especialmente adicadas a elaboración e avaliación do cartafol/dossier e do traballo tutelado.
Traballos tutelados	O alumnado, de xeito individual ou en grupo, elaborará un documento sobre a temática da materia. Trátase dunha actividade autónoma do alumnado que inclúe a recollida de información, lectura e manexo de bibliografía e redacción do documento final, podendo supoñer a exposición do mesmo.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas, as profesoras atenderá as dúbidas e as consultas dos/das estudantes en relación aos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos proporcionándolles orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente e/ou no despacho da profesora en horario de titorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do correo electrónico da docente, sempre que a consulta o permita.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas, as profesoras atenderá as dúbidas e as consultas dos/das estudantes en relación aos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos proporcionándolles orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente e/ou no despacho da profesora en horario de titorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do correo electrónico da docente, sempre que a consulta o permita.
Titoría en grupo	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas, as profesoras atenderá as dúbidas e as consultas dos/das estudantes en relación aos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos proporcionándolles orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente e/ou no despacho da profesora en horario de titorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do correo electrónico da docente, sempre que a consulta o permita.
Seminarios	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas, as profesoras atenderá as dúbidas e as consultas dos/das estudantes en relación aos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos proporcionándolles orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente e/ou no despacho da profesora en horario de titorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do correo electrónico da docente, sempre que a consulta o permita.
Probas	Descrición
Cartafol/dossier	Para todas e calquera das modalidades metodolóxicas, as profesoras atenderá as dúbidas e as consultas dos/das estudantes en relación aos contidos da materia e/ou vinculadas cos seus estudos proporcionándolles orientación, asesoramento, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta atención personalizada desenvolverase cara ao alumnado de forma individual e/ou en pequeno grupo. Levarase a cabo coa presenza do estudantado na aula en horario docente e/ou no despacho da profesora en horario de titorías. Poderá desenvolverse esta tutela de forma non presencial a través do correo electrónico da docente, sempre que a consulta o permita.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Seminarios	O alumnado para garantir o desenvolvemento da materia deberá traer realizadas as tarefas encomendadas para cada sesión do seminario (esquema de lecturas e/ou resolución de exercicios, así como a súa exposición cando lles corresponda). Deberá obter unha nota de aprobado para poder sumar ó resto dos apartados de avaliación.	10
Traballos tutelados	Valoraranse as presentacións dos traballos e as exposicións dos exercicios/actividades solicitados ao estudantado de xeito individual e/ou en grupo. Dependendo do carácter da actividade, as notas serán individuais ou para todos igual (p. ex. a presentación dun traballo colectivo proporcionará igual nota a todos/as os/as estudantes que o realizaron; a exposición dun traballo producirá notas individuais). Deberá obter unha nota de aprobado para poder sumar ó resto dos apartados de avaliación.	20
Probas de tipo test	Para o alumnado asistente, o exame consistirá nunha proba tipo test de 40 preguntas de resposta única (con 4 alternativas de resposta). O/A alumno/a examínase da parte teórica da materia desenvolta nas sesións maxistras e nos seminarios. Deberá obter unha nota de aprobado para poder sumar ó resto dos apartados de avaliación.	50
Cartafol/dossier	Cada estudante, de xeito individual, deberá presentar un cartafol/dossier dos exercicios, presentacións, exposicións, saídas de campo etc. realizados ao longo do cuadrimestre de xeito individual e/ou en grupo. En definitiva, trátase de que queden rexistradas no cartafol as actividades teórico-prácticas desenvoltas polo estudantado durante o desenvolvemento da materia. O cartafol será supervisado pola profesora nas sesións cos pequenos grupos. Deberá obter unha nota de aprobado para poder sumar ó resto dos apartados de avaliación.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. Modalidade de avaliación para estudantes asistentes. Como pode observarse a planificación deste proceso de ensinanza-aprendizaxe concíbese como unha avaliación continua. Será considerado alumno/a asistencial cuando teña unha asistencia mínima do 80% ás sesións maxistrais, un 80% ós seminarios e un 80% ós pequenos grupos. Os criterios e modalidades de avaliacións son os que constan no apartado específico da guía. Lémbrese que cada unha das metodoloxías de avaliación debe estar aprobada por independente para poder superar a materia.

2. Modalidade de avaliación para estudantes non asistentes. Aqueles estudantes que opten por non asistir ás clases, ou non poidan, ou pretendendo ser «estudantes asistentes» teñan menos da asistencia requirida para ser considerados como tal, terán que demostrar -igualmente que os seus/súas compañeiros/as- a adquisición das diferentes competencias da materia, ou sexa, o coñecemento dos seus aspectos procedementais e actitudinais. Isto farano nunha única proba ou exame final o día da convocatoria oficial. O exame neste caso suporá o 100 % da nota do/a alumno/a e nel diferenciaranse as preguntas da parte teórica (50 % da nota final) daquelas da parte práctica que se realizarán mediante supostos prácticos (50 % da nota final), estas notas solo farán media e permitirán superar a materia si cada unha das partes (teórica e práctica) están aprobadas por independente.

Convocatorias seguintes:

Na convocatoria de xullo o alumnado avaliará as competencias e probas non superadas na convocatoria anterior.

Na convonvocatoria de xullo o estudantado non asistente terá que repetir novamente o exame completo.

Non se gardarán notas de ningunha parte da materia -teoría ou práctica- para o seguinte curso académico.

Bibliografía. Fontes de información

BARBERO, J.M., **El Trabajo social en España**, Mira Editores.,

CONSEJO GENERAL DE COLEGIOS OFICIALES DE DIPLOMADOS EN TRABAJO SOCIAL Y ASISTENTES SOCIALES, **Código Deontológico de la Profesión de Diplomado en Trabajo Social**, CGCODTS.,

FERNÁNDEZ GARCÍA, Tomás y ALEMÁN BRACHO, Carmen., **Introducción al Trabajo Social**, Alianza Editorial,

GARCÍA MORIYÓN, F., **Derechos Humanos y Educación. Textos fundamentales, textos complementarios**, Ediciones de la Torre.,

HOWE, D., **Dando sentido a la práctica. Una introducción a la teoría del Trabajo social**, Editorial Maristán.,

MORÁN CARRILLO, J. M., **Epistemología, Ciencia y Paradigma en Trabajo Social**, Aconcagua,

PAYNE, M., **Teorías Contemporáneas del Trabajo Social**, Narcea.,

ROBERTIS, C., **Metodología de la Intervención en Trabajo Social**, Ateneo,

SALCEDO MEGALES, D., **Autonomía y Bienestar. La ética del Trabajo Social**, Comares. Granada.,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Outros comentarios

Recomendacións para superar a materia:

- 1.-Traballar e estudar de xeito continuado mellora notablemente a superación da materia, xa que é unha asignatura que require asentar e comprender de forma paulatina os contidos.
- 2.-Leer os temas da sesión maxistral previamente a mesma, co fin de mellorar a comprensión da explicación xeral do profesorado, asíñ como traer elaboradas as dúbidas a aula para poder resolvelas en función das necesidades do alumnado.
- 3.-Levar o día as actividades planificadas para cada seminario.
- 4.-Non saltarse as pautas da organización do traballo tutelado.
- 5.-Plantexar as dúbidas sobre calquer aspecto da materia o profesorado, tanto na aula (en relación os contidos e exercicios) como nas titorías de despacho (para outros aspectos relacionados coa materia ou para afondar en dúbidas que por cuestión de tempo non sexa posible facelo na aula).

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Organización dos servizos sociais				
Materia	Organización dos servizos sociais			
Código	005G220V01205			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Aguiar Fernández, Francisco Javier			
Profesorado	Aguiar Fernández, Francisco Javier			
Correo-e	kikopelikeiro@yahoo.es			
Web				
Descrición xeral	O sistema público de servizos sociais destinado a garantir unhas prestacións básicas ante situacións de necesidade ten unha identidade, normativa, estrutura, competencias, financiación etc. propias, e xunto con outros sistemas de protección social constitúese nun dos piares fundamentais do estado de benestar, sendo este sistema público un dos ámbitos principais de intervención do traballo social.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
A2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
A3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
A5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
A8	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
A9	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
A11	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
A12	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
A18	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
A21	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
A24	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
A26	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
A27	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
A31	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
B1	Capacidade de análise e síntese
B3	Capacidade reflexiva
B8	Capacidade de xestión da información
B9	Resolución de problemas
B10	Toma de decisións
B12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
B14	Habilidades nas relacións interpersoais
B15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
B16	Razoamento crítico
B17	Compromiso ético
B18	Aprendizaxe autónoma

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer a evolución histórica dos servizos sociais, a súa configuración actual, a estrutura, os ámbitos de actuación e as competencias.	A31	
Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais.	A2	
Traballar de forma eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e o seu tempo de duración contribuíndo igualmente a abordar de forma construtiva os posibles puntos de vista existentes.	A26	
Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural [e, polo tanto, a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas etc.-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz.	A8	
Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.	A9	
Ser capaz de traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias.	A1	
Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais.	A2	
Ser capaz de traballar e valorar de forma conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias.	A1	
Preparar, producir, efectuar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os/as colegas profesionais negociando o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente con respecto á confianza, á proximidade, á afectividade, ás relacións igualitarias, á atención á diversidade cultural etc.	A12	
Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas en relación ás súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural [e, polo tanto, a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de plantarlle cara a unha sociedade ambientalmente sostible e de defender os valores da paz. Desenvolver as habilidades nas relacións interpersoais.	A8	B14
Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da súa natureza.	A21	
Establecer e actuar para resolver situacións de risco, despois da identificación e definición da súa natureza.	A21	B9
Demostrar capacidade de análise e síntese. Ser capaz de xestionar a información, de resolver problemas e de tomar decisións. Amosar habilidades nas relacións interpersoais. Posuír razoamento crítico, compromiso ético e sensibilidade cara a temas ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz etc.		B1 B8 B9 B10 B14 B16 B17 B24
Coñecer técnicas de análise da realidade social, investigar no marco das necesidades sociais e dar resposta desde os ámbitos dos servizos sociais.	A2 A8 A12	
Coñecer e comprender a organización, a estrutura xeral, os mecanismos de actuación e as principais prestacións e programas que configuran o sistema público de servizos sociais así como as súas competencias no ámbito estatal e autonómico.	A24 A27	
Traballar cun equipo de carácter interdisciplinar.		B12
Promover cambios favorables na vida dos individuos e familias a través da administración de recursos e servizos, colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a eficacia e asegurando a calidade.	A3 A8	
Procurar unha aprendizaxe autónoma.		B18
Participar na xestión e dirección de entidades do benestar social.	A5 A12	

Ser capaz de analizar e sintetizar, de crear, de autorresponsabilizarse e de pensar de maneira reflexiva e crítica ante o traballo.

B1
B3
B16
B17

Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián, administrar e responsabilizarse do propio traballo.

A5
A9

Demostrar sensibilidade cara ás temáticas de concienciación social.

B15
B17
B24

Deseñar, efectuar e avaliar proxectos de intervención social e apoiar as persoas para que sexan capaces de manifestar as súas necesidades, circunstancias e proceder con autonomía.

A3
A18

Coñecer as funcións profesionais do/a traballador/a social na xestión dos servizos sociais e a participación nas organizacións públicas e privadas.

A1
A11

Contidos

Tema

O sistema público de servizos sociais Marco conceptual: natureza, obxectivos e prestacións básicas.

A organización territorial e competencial do sistema público de servizos sociais Competencias estatais, autonómicas e locais.

A rede de atención dos servizos sociais Ámbito público. Ámbito privado. Terceiro sector.

Marco normativo xeral dos servizos sociais Contexto internacional. Contexto europeo. Normativa estatal. Normativa autonómica. Normativa local.

O sistema de servizos sociais na comunidade autónoma galega Organización e estrutura.

Os servizos sociais comunitarios básicos e específicos Organización, xestión e estrutura. Funcións do T.S.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Saídas de estudo/prácticas de campo	7	1	8
Presentacións/exposicións	2	6	8
Seminarios	3	6	9
Traballos tutelados	3	9	12
Actividades introdutorias	1	1	2
Traballos de aula	6.5	6.5	13
Outros	1	3	4
Sesión maxistral	22	44	66
Probas de tipo test	2	26	28

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Saídas de estudo/prácticas de campo	Visitas a institucións prestadoras de servizos sociais.
Presentacións/exposicións	Exposición, por parte do alumnado, ante o docente e/ou un grupo de estudantes, dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio ou proxecto. Pódese levar a cabo individualmente ou en grupo.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Empregaranse como complemento das clases teóricas.
Traballos tutelados	O estudantado, de xeito individual ou en grupo, elaborará aqueles exercicios que se lle encomende relacionados coa temática da materia e coa súa aprendizaxe, será supervisado e tutelado pola profesora sobre o que se refire á procura e recollida de información, á lectura e manexo de bibliografía, á redacción, á presentación, á exposición etc.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto, reunir información sobre o alumnado e a presentar a metodoloxía docente, a avaliación e os contidos xenéricos da materia.
Traballos de aula	O/A estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión dos docentes.
Outros	Poderanse propoñer outras actividades destinadas a manter un contacto o máis achegado posible á realidade dos servizos sociais: comentario de novas, visita de expertos, etc...
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos, bases teóricas e/ou directrices sobre a materia obxecto de estudo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A docente, de forma individual ou en pequeno grupo, atenderá as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (na aula e titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	Inclúese neste epígrafe a parte práctica da materia que suporá un 50% da cualificación final. Valorarase cada un dos traballos solicitados e presentados polo/a estudante de xeito individual e/ou en grupo. Será necesario ter realizado e aprobado cada un dos traballos propostos. Cómpre ter aprobada esta parte para facer media coa nota obtida na proba tipo test. Consideraranse dentro desta parte todos os traballos prácticos, exercicios, presentacións/exposicións e prácticas de aula realizadas. Solicitarase un dossier individual no que se inclúan todas as prácticas, exercicios e traballos realizados. Os traballos grupais deberán entregarse nos correspondentes informes. Considerarase parte do seguimento avaliable da parte práctica da materia a realización de probas aleatorias (resposta por escrito a preguntas; pequenos test...) tendentes a comprobar na aula a realización dos traballos e encargos solicitados. A nota da parte práctica da materia só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a 2,5.	50
Probas de tipo test	O /A alumno/alumna examínase da parte teórica da materia desenvolta nas sesións maxistras e nos seminarios. A nota obtida no exame da parte teórica será o 50% da nota total e só fará media coa nota da parte práctica se é igual ou superior a 2,5. Para o alumnado asistente, o exame constará de 40 preguntas con catro alternativas de resposta, das cales só unha é verdadeira. Cada tres respostas incorrectas invalidarase unha resposta correcta. O corte do aprobado sitúase en 20.	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

Modalidade de avaliación para estudantes presenciais con asistencia regular.

A planificación do proceso ensinanza-aprendizaxe esixe a presenza dos/as estudantes nas actividades prácticas que se desenvolverán durante o curso, en especial naquelas relacionadas coa adquisición de competencias relativas ao saber facer e ao saber ser (procedementais e actitudinais). Subliñar que non chega con «asistir» á clase, nin que o que se avalía é a asistencia do alumnado, senón que o avaliable son os resultados do proceso ensinanza-aprendizaxe reflectidos nos exercicios e actividades ben realizados e a participación activa e pertinente nas clases prácticas. Polo tanto esixiráselle ao estudantado a súa presenza nas actividades ao longo do curso(verificable con listas de asistencia) non podendo faltar a máis de 5 clases prácticas durante o cuadrimestre (dun total de 23 clases prácticas distribuídas 16 en grupo mediano e 7 de pequeno grupo) e, así mesmo,esixiráselle a asistencia ás clases maxistras non podendo faltar máis do 20 por cento do total (dun total de 20 horas poderá faltar a 4). O profesorado non lle pedirá ao alumnado explicación ningunha de por que non acode á clase. Se o/a estudante deixa de asistir, sexa cal sexa a circunstancia, terá que optar pola segunda modalidade de avaliación.

Modalidade de avaliación para estudantes non asistentes con regularidade.

O alumnado que opte por non asistir ás clases,non poida, ou pretendendo ser estudantes asistentes teñan máis faltas das permitidas, terán que demostrar o coñecemento dos aspectos procedementais e actitudinais da materia no exame final (convocatoria oficial). Nesta modalidade, a avaliación soamente se realizará a través do exame da convocatoria oficial e suporá o 100 % da nota. A parte teórica da materia pódese estudar por completo a través da bibliografía básica recomendada. En canto á parte práctica esixiráselle ao alumnado que saiba responder os contidos conceptuais, actitudinais e procedementais desenvoltos ao longo do curso e que pode adquirir a través de textos existentes na biblioteca e dos apuntamentos da clase.

Convocatorias seguintes.

O alumnado da modalidade asistencial poderá recuperar as competencias non superadas derivadas da totalidade ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación na convocatoria de xullo. Os/As estudantes da modalidade non asistencial terán que repetir novamente o exame. A 1ª convocatoria, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva en xullo.Non se gardarán notas de ningunha parte da materia para o seguinte curso académico.

Bibliografía. Fontes de información

- *El sistema público de servicios sociales en España*. Alonso Seco, J.M. y Gonzalo González B.(1997) . B.O.E., Estudios Jurídicos, Serie Derecho Público, Madrid.
 - **Casado, D. (1994):Ed. Popular (5ª ed.) MTeoría de las necesidades humanas.Los nuevos Servicios Sociales: síntesis de conceptos y evolución .Certeza. Zaragoza.**
3. **Navarro S. (2004). *Redes Sociales y construcción comunitaria*. Editorial CCS, Madrid.**
 4. **VV. AA. (1988). Siglo XXI. Madrid.**
 5. **VV.AA. (1990). Centro de Publicaciones, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.**
 6. **Alleman Brancho, M.C. y Garcés Ferrer, J. (1996). Siglo XXI, Madrid.**
 7. **Barranco, R. (1993). Ed. Tecnos, Madrid.**
 8. **Bueno Abad J.R. (1988). Ed. Mestral, Valencia.**
 9. **Campo Antoñanzas, M.A. Zaragoza. Ed. Escuela Universitaria de Trabajo Social 1988.**
 10. **García Herrero, G. (1998). Siglo XXI, Madrid.**
 11. **Grandal Nores, I. (1997).A Coruña: Edita *Los servicios sociales en las comunidades y ciudades autónomas.El Estado de Bienestar, objetivos, modelos y teorías explicativas*.Barcelona.
Santos Martí, J. (2012). LECTURA OBRIGATORIA PARA TODO O ALUMNADO**
 12. **Velarde Fuertes, J. y Cercas Alonso, A.(1999): ACENTO Editorial, Madrid.**
 13. **VV.AA. (1996). Ed. Xunta de Galicia, Consellería de Sanidade e Servizos Sociais, Santiago de Compostela.**
 14. **VV.AA. (1998).Ed. *El Modelo de los Servicios Sociales en el Estado de las Autonomías*.**

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Servizos sociais especializados I/O05G220V01304

Servizos sociais especializados II/O05G220V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Outros comentarios
